

ՀԱՄԿ(Բ)Կ

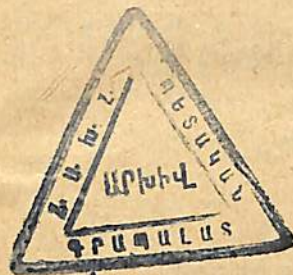
Ծ Ր Ա Գ Ի Ր Ը Յ Ե Վ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հ
ԱՅԿՈՒՄՅՐԱՏ • 1936

Պրոլետարներ բոլոր յերկիրների, միացե՛ք

ՀԱՄԿ(Բ)Կ

ԾՐԱԳԻՐԸ ՅԵՎ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԱՅՈՍՏԱՆԻ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ. 1936

4682 - Վ Գ 2

**ПРОГРАММА
и УСТАВ ВКП (б)**

Армпартиздат, Ереван

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Համամիութենական կոմունիստական (բոլ-
շևիկներին) կուսակցության ծրագրի ու
կանոնադրության այս հրատարակությունը
բովանդակում է, անփոփոխ կերպով, կու-
սակցության ծրագրի տեքստը՝ ընդունված
կուսակցության VIII համագումարի կող-
մից, և կուսակցության կանոնադրության
տեքստը՝ ընդունված կուսակցության XVII
համագումարի կողմից: (Ծրագրի տեքստում
ՌԿԿ անունը փոխարինված է ՀամԿԿ-ով,
համաձայն XIV համագումարի վերջին
կուսակցության անլանումը փոխելու մա-
սին):

**ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
(ԲՈԼՇԵՎԻԿՆԵՐԻ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԾՐԱԳԻՐԸ**

**ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ VIII
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ**

(1919 թվի մարտի 18—28)

1917 թվի նոյեմբերի 7-ի (հոկտեմբերի 25-ի) Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը Ռուսաստանում իրագործեց սլոլենտարիատի ղեկատուութան. չքավորագույն դժուրացիության կամ կիսապրոլետարիատի աջակցությամբ սլոլենտարիատն սկսեց կոմունիստական հասարակության հիմքը կառուցել: Հեղափոխության զարգացման ընթացքը Գերմանիայում և Ավստրո-Հունգարիայում, սլոլենտարիատի հեղափոխական շարժման աճումը բոլոր առաջավոր յերկիրներում, այդ շարժման խորհրդային ձևի տարածումը, այսինքն այնպիսի ձևի, վոր տանում է դեպի սլոլենտարիատի ղեկատուութայի ուղղակի իրագործումը,—այս ամենը ցույց տվեց, վոր սկսվել է համաշխարհային սլոլենտարական կոմունիստական հեղափոխության դարաշրջանը:

Այդ հեղափոխությունն անխուսափելի ար-

դշունք եւ կապիտալիզմի զարգացման, վորը (կապիտալիզմը) դեռեւս տիրապետում ե քաղաքակիրթ յերկիրներէ մեծ մասում: Կապիտալիզմի և բուրժուական հասարակութեան ելուծյունը մեր հին ծրագիրը ճշտութեն, յետեւ չհաշվենք կուսակցութեան՝ սոցիալ-դեմոկրատական վոչ ճիշտ անունը, բնորոշել ե հետեյալ դրույթներով.

«Այդպիսի հասարակութեան գլխավոր հատկանիշը ապրանքային արտադրութեան ե, վոր հիմնված ե կապիտալիստական արտադրական հարաբերութեաններէ վրա, վորոնց առկայութեան դեպքում արտադրութեան միջոցների և ապրանքների շրջանառութեան ամենից կարեւոր և նշանակալի մասը պատկանում ե քանակով փոքրաթիւ մի դասակարգի անձերի, մինչդեռ բնակչութեան խոշոր մեծամասնութեանը կազմում են պրոլետարները և կիսապրոլետարները, վորոնք իրենց տնտեսական դրութեամբ ստիպված են չարունակ կամ պարբերաբար վաճառել իրենց աշխատանքային ուժը, այսինքն կապիտալիստների վարձկանը դառ-

նալ, և իրենց աշխատանքով հասարակութեան բարձր դասակարգերի յեկամուտն ստեղծել:

«Կապիտալիստական արտադրական հարաբերութեանների տիրապետման շրջանն ավելի ու ավելի յե ընդլայնվում, վորչապի վոր տեխնիկայի մշտական կատարելագործումը՝ մեծացնելով խոշոր ձեռնարկութեաններէ տնտեսական նշանակութեանը, դուրս ե մղում մանր ինքնուրույն արտադրողներին, նրանց մի մասին պրոլետար դարձնելով, մնացածների դերը սահմանափակելով հասարակական-տնտեսական կյանքում և տեղ-տեղ նրանց քիչ թե շատ լիակատար, քիչ թե շատ բացահայտ, քիչ թե շատ ծանր կախման մեջ դնելով կապիտալից:

«Բացի այդ՝ նույն տեխնիկական պրոգրեսը հնարավորութեան ե տալիս ձեռնարկատերերին ավելի մեծ չափով կիրառել կանանց և յերեխաների աշխատանքն ապրանքների արտադրութեան և շրջանառութեան պրոցեսում: Իսկ վորովհետեւ, մյուս կողմից, այդ պրոգրեսը հարաբերականորեն

պակասեցնում ե ձեռնարկատերերի կարիքը աշխատանքային կենդանի ուժի նկատմամբ, ուստի բանվորների ուժի պահանջն անհրաժեշտաբար հետ ե մնում նրա առաջարկից, դրա հետեանքով մեծանում ե վարձու աշխատանքի կախումը կապիտալից ե բարձրանում նրա շահագործման աստիճանը:

«Այսպիսի դրությունը բուրժուական յերկիրների ներսում ե նրանց մշտապես սրվող փոխադարձ մրցակցությունը համաշխարհային շուկայում ավելի ու ավելի յեն դժվարացնում միշտ աճող քանակությամբ արտադրվող ապրանքների վաճառահանությունը: Գերարտադրությունը, — վոր յերեւմտն ե դալիս քիչ թե շատ սուր արդյունաբերական ճգնաժամերի մեջ, վորոնց հետեւում են արդյունաբերության լճացման քիչ թե շատ տեական շրջաններ, — բուրժուական հասարակության արտադրողական ուժերի դարգացման անխուսափելի հետեանքն ե: Ճգնաժամերը ե արդյունաբերության լճացման շրջաններն իրենց հերթին ավելի ես քայքայում են մանր արտադրողներին,

ավելի ես մեծացնում են վարձու աշխատանքի կախումը կապիտալից, ավելի ես արագացնում են բանվոր դասակարգի դրության հարաբերական, իսկ յերբեմն ել բացարձակ վատթարացման ընթացքը:

«Այսպիսով տեխնիկայի կատարելագործումը, վորը նշանակում ե աշխատանքի արտադրողականության ավելացում ու հասարակական հարստության աճում, բուրժուական հասարակության մեջ պայմանավորում ե հասարակական անհավասարուժեթյան աճումը, ունեորների ե չունեորների միջև յեղած տարածության մեծացումը՝ աշխատավոր մասսաների ե՛լ ավելի լայն խավերի համար ապրուստի անապահովության, անդործության ու բազմատեսակ զրկանքների աճումը:

«Բայց բուրժուական հասարակությանը հատուկ այս բոլոր հակասությունների աճումին ու զարգացմանը համաչափ աճում ե նաե աշխատավոր ե շահագործվող մասսայի դժգոհությունը դրություն ունեցող կարգերից, աճում ե պրոլետարների թիվն

ու համախմբութիւնը և սրվում ե նը-
րանց պայքարն իրենց չահագործողներին դեմ :
Միևեռոյն ժամանակ տեխնիկայի կատարե-
լագործումը, համակենտրոնացնելով արտա-
դրութեան և շրջանառութեան միջոցները և
հանրայնացնելով աշխատանքի պրոցեսը կա-
պիտալիստական ձեռնարկութիւններում,
ալեկի ու ալեկի արագ նյութական հնարա-
վորութիւնն և ստեղծում կապիտալիստական
արտադրական հարաբերութիւնները կոմու-
նիստականներով փոխարինելու համար, այ-
սինքն՝ այն առցիալական հեղափոխութեան
համար, վորը միջազգային կոմունիստական
կուսակցութեան՝ վորպես դասակարգային
շարժման գիտակից արտահայտչի՝ ամբողջ
գործունեութեան վերջնական նպատակն է
կազմում :

«Փոխարինելով արտադրութեան և շրջա-
նառութեան միջոցների մասնավոր սեփակա-
նութիւնը հասարակականով և հասարակա-
կան-արտադրողական պրոցեսի պլանաչափ
կազմակերպութիւն մտցնելով՝ հասարա-
կութեան բոլոր անդամների բարեկեցու-

թիւնն ու բազմակողմանի զարգացումն ան-
պահովելու համար՝ պրոլետարիատի սո-
ցիալական հեղափոխութիւնը կլռնչացնի
հասարակութեան բաժանումը դասակարգե-
րի և դրանով կադատագրի ճնշված-ամբողջ
մարդկութիւնը, քանի վոր վերջ կդնի հա-
սարակութեան մի մասը մյուսի կողմից չա-
հագործելու բոլոր ձեւերին :

«Սոցիալական այս հեղափոխութեան ան-
հրաժեշտ պայմանը պրոլետարիատի դիկ-
տատուրան է, այսինքն՝ պրոլետարիատի
կողմից մի այնպիսի քաղաքական իշխանու-
թիւն նվաճելը, վորը նրան հնարավորու-
թիւն տա ճնշելու չահագործողների ամեն
մի դիմադրութիւն : Նպատակ ունենալով
ընդունակ դարձնել պրոլետարիատին իրա-
գործելու իր պատմական մեծ միսիան, մի-
ջազգային կոմունիստական կուսակցութիւ-
նը կազմակերպում է նրան վորպես բոլոր
բուրժուական կուսակցութիւններին հակա-
դիր ինքնուրույն քաղաքական կուսակցու-
թիւն, դեկալարում է նրա դասակարգային
պայքարի բոլոր արտահայտութիւնները,

նրա առջև մերկացնում չահագործողների և չահագործվողների շահերի անհաշտ հակադրությունը և պարզաբանում ե նրան առաջիկա սոցիալական հեղափոխության պատմական նշանակությունն ու անհրաժեշտ պայմանները: Դրա հետ միասին՝ նա մնացած աշխատավոր և չահագործվող ամբողջ մասսայի առջև յերևան ե հանում նրա դրության անհուսալիությունը կապիտալիստական հասարակության մեջ և սոցիալական հեղափոխության անհրաժեշտությունը հանուն նրա սեփական աղատագրման կապիտալի ճնշումից: Բանվոր դասակարգի կուսակցությունը՝ կոմունիստական կուսակցությունը դեպի իր շարքերն ե կոչում աշխատավոր և չահագործվող բնակչւթյան բոլոր խավերին, վորջափով նրանք պրոլետարիատի տեսակետին են անցնում»:

Կապիտալի համակենտրոնացման (կոնցենտրացիայի) և կենտրոնացման պրոցեսը, վոնչացնելով ազատ մրցակցությունը, XX դարի սկզբին առաջ բերեց կապիտալիստների հզոր մենաշնորհային միություններ՝

սինդիկատներ, կարտելներ, արեստներ, վորոնք վճռական նշանակությունն ստացան ամբողջ տնտեսական կյանքում, առաջ բերեց բանկային կապիտալի և ահաբեկչական կապիտալի միաձուլում և կապիտալի ուժեղ արտահանում դեպի ոտար յերկիրներ: Տրեստները՝ շնդդրկելով կապիտալիստական պետությունների ամբողջ խմբեր, սկսեցին տնտեսական վերաբաժանման յենթարկել աշխարհը, վորն ամենահարուստ յերկրներին միջև տերիտորիալ կերպով արդեն իսկ բաժանւած եր: Ֆինանսական կապիտալի այդ դարաշրջանը, վոր անխուսափելի կերպով սրում ե պայքարը կապիտալիստական պետությունների միջև, իմպերիալիզմի դարաշրջանն ե:

Այստեղից անխուսափելիորեն բղխում են իմպերիալիստական պատերազմներ, պատերազմներ՝ վաճառահանման շուկաների, կապիտալի գործադրության շրջանների, հումութի և բանվորական ուժի համար, այսինքն համաշխարհային տիրապետության

և մանր ու թույլ ժողովուրդների վրա իշխելու համար: Հենց այդպիսի բնույթ ունի 1914—1918 թ. թ. առաջին մեծ իմպերիալիստական պատերազմը:

Յե՛վ համաշխարհային կապիտալիզմի դարդացման չափազանց բարձր աստիճանն ընդհանրապես, և՛ ազատ մրցակցության փոխարինումը պետական մենաշնորհային կապիտալիզմով, և՛ արդյունքների արտադրության ու բաշխման պրոցեսի հասարակական կարգավորման ապարատ պատրաստելը բանկերի, ինչպես նաև կապիտալիստների միությունների միջոցով, և՛ կապիտալիստական մենաշնորհների աճման հետ կապված՝ թանգության ու սինդիկատների դործադրած ճնշման աճումը բանվոր դասակարգի վրա, սրա ստրկացումն իմպերիալիստական պետության կողմից, պրոլետարիատի տնտեսական ու քաղաքական պայքարի ահադին դժվարացումը, և՛ իմպերիալիստական պատերազմից առաջացող սարսափները, արհամարհներն ու ավերածությունները, — այս ամենն անխուսափելի յեն դարձրել կապիտա-

լիզմի կործանումն ու հասարակական տընտեսության ավելի բարձր տիպին անցնելը:

Իմպերիալիստական պատերազմը չէր կարող վերջանալ վոչ միայն արդարացի հաշտությամբ, այլև ընդհանրապես նրանով, փոքր բուրժուական կառավարությունները քիչ թե շատ կայուն հաշտություն կնքեն: Կապիտալիզմի դարդացման՝ հասած աստիճանի վրա պատերազմն անխուսափելիորեն վերածվել է մեր աչքի առաջ վերածվում ե շահագործվող աշխատավոր մասսաների, նրանց դուրսն անցած պրոլետարիատի քաղաքացիական պատերազմի՝ ընդդեմ բուրժուազիայի:

Պրոլետարիատի աճող դրոշը և մանավանդ նրա հաղթություններն առանձին յերկրներում՝ ուժեղացնում են շահագործողների դիմադրությունը և առաջ են բերում կապիտալիստների միջադեպին միավորման նոր ձևեր (Ս. Պոլերի լիգա և այլն), փորոնք համաշխարհային միաշտաբով կազմակերպելով յերկրագնդի բոլոր ժողովուրդների սխտեմատիկ շահագործումը, առաջին հերթին

իրենց ջանքերն ուղղում են անմիջականորեն ճնշելու բոլոր յերկիրներէ պրոլետարիատի հեղափոխական շարժումները:

Այս ամենը անխուսափելիորեն զուգորդում են առանձին պետութիւններէ ներսում մղվող քաղաքացիական կռիւլը այն հեղափոխական պատերազմներէ հետ, վոր մղում են թե պաշտպանվող պրոլետարական յերկիրները և թե ճնշվող ժողովուրդները՝ իմպերիալիստական պետութիւններէ լծի դեմ:

Այս պայմաններում պացիֆիզմի, կապիտալիզմի որով միջազգային զինաթափման, միջնորդ դատարաններէ և նման լուղուգները վոչ միայն հետադիմական ուսուցիչներ են, այլև աշխատավորներին ուղղակի խաբելու միջոց, վորի նպատակն է զինաթափել պրոլետարիատին և նրան հռուսակել շահագործողներին զինաթափելու խնդրից:

Միայն պրոլետարական կոմունիստական հեղափոխութիւնը կարող է հանել մարդկութիւնն իմպերիալիզմի և իմպերիալիս-

տական պատերազմների ստեղծած փակուղուց: Ինչպես ել վոր լինեն հեղափոխութիւնի զվարութիւնները և նրա հնարավոր ժամանակավոր անհաջողութիւնները կամ հակահեղափոխական ալիքները, — պրոլետարիատի վերջնական հաղթանակն անխուսափելի յէ:

Համաշխարհային պրոլետարական հեղափոխութիւնի այդ հաղթանակը պահանջում է պառլամէնտ յերկիրների բանալոր դասակարգի լիակատար վստահութիւնը, ամենատեստ յեղբայրական միութիւն և հեղափոխական գործողութիւնների ըստ կարելոյն առաջել միասնականութիւն:

Այս պայմաններն անիրագործելի յեն, յետեւ սկզբունքորեն վճռականապէս չխզվեն կապերը սոցիալիզմի բուրժուական խեղաթուրման հետ և անխնա պայքար չմղվի այդ խեղաթուրման դեմ, վոր հաղթանակել է պաշտոնական սոցիալ-դեմոկրատական և սոցիալիստական կուսակցութիւններէ վերնախաւերում:

Այսպիսի խեղաթուրում է մի կողմից

նպորտունիլմի և սոցիալ-չովինիլմի՝ խոսքով սոցիալիլմի, դործով՝ շովինիլմի հոսանքը, սեփական աղբյւրին բուրժուազիայի թալանչիական շահերի պաշտպանութիւնը հայրենիքի պաշտպանության կեղծ լողուն-դով քողարկելն ինչպես առհասարակ, այնպես եւ հատկապես 1914—1918 թ.թ. իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ։ Այս հոսանքն ստեղծվել է շնորհիվ նրա, վոր առաջավոր կապիտալիստական պետութիւնները կողոպտելով գաղութային և թույլ ժողովուրդներին՝ հնարավորութիւն են տալիս բուրժուազիային այդ կողոպուտով ձեռք բերված գերշահույթի հաշվին արտոնյալ վիճակի մեջ դնել և դրանով կաշտուել պրոլետարիատի վերնախավերին, խաղաղ ժամանակում առաջուկել նրանց մի տանելի քաղքենիական գոյութիւն և իր մոտ ծառայութեան վերցնել այդ խավերի ղեկավարներին։ Ուղորտունիստներն ու սոցիալ-չովինիստները, լինելով բուրժուազիայի ծառաներ, պրոլետարիատի ուղղակի դասակարգային թշնամիներն են, մանավանդ

այժմ, յերբ նրանք կապիտալիստներին հետ դաշնակցած, դինված ձեռքով ձնչում են պրոլետարիատի հեղափոխական շարժումն ինչպես իրենց, նույնպես և ոտար յերկիրներում։

Մյուս կողմից՝ սոցիալիլմի բուրժուական խեղաթյուրում է համասարապես բոլոր կապիտալիստական յերկիրներում նկատվող «կենտրոնի» հոսանքը, վորը տատանվում է սոցիալ-չովինիստների և կոմունիստների միջև, պաշտպանելով միասնականութիւն առաջինների հետ և փորձելով վերականգնել սնանկացած II Ինտերնացիոնալը։ Պրոլետարիատի պայքարի ղեկավարը՝ նրա աղքատագրութեան համար՝ հանդիսանում է միայն նոր III Կոմունիստական ինտերնացիոնալը, վորի ջոկատներից մեկն է Համիկ-ը։ Այս Ինտերնացիոնալը փաստորեն ստեղծվել է նախկին սոցիալիստական կուսակցութիւնների խկապես պրոլետարական տարրերից մի շարք յերկիրներում, մանավանդ Գերմանիայում, կոմունիստական կուսակցութիւնների առաջացումով, իսկ ձևականորեն

Հիմնվել է իր առաջին համադրամարում՝ 1919 թվի մարտին, Մոսկվայում։ Կոմունիստական ինտերնացիոնալը, վորը բոլոր յերկիրներին պրոլետարական մասսաների մեջ ավելի ու ավելի համակրանք է ձեռք բերում, վոչ միայն իր անվանումով է վերադառնում դեպի մարքսիզմ, այլև իր ամբողջ գաղափարական-քաղաքական բովանդակությամբ, իր բոլոր գործողություններով իրագործում է Մարքսի հեղափոխական ուսմունքը՝ մաքրոված բուրժուական-ոպորտունիստական խեղաթյուրումներից։

Չարդացնելով պրոլետարական դիկտատուրայի կոնկրետ խնդիրները Ռուսաստանի վերաբերմամբ, վորի գլխավոր հատկանիշը բնակչության մանր-բուրժուական խավերի թվական գերազանցությունն է, Համկո-ը հետևյալ կերպով է վորոշում այդ նպատակները։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1. Բուրժուական հանրապետությունը, նույնիսկ ամենադեմոկրատականը, վորը

գորագործվում է համաժողովրդական, համադրային կամ արտադասակարգային կամքի լողոնդներով, իրականում անխուսափելիորեն բուրժուազիայի դիկտատուրա յերմնում, աշխատավորների ահադին մեծամասնությունը մի բուռ կապիտալիստների կողմից շահագործող և ճնշող մի մեքենա՝ շնորհիվ այն բանի, վոր գոյություն ուներ հողի և արտադրության այլ միջոցների մասնավոր սեփականություն։ Դրան հակառակ, պրոլետարական կամ խորհրդային դեմոկրատիան ամբողջ պետական ապարատի, տեղական և կենտրոնական, վարից-վեր, մշտական և միակ հիմքը դարձրեց հենց կապիտալիզմից ճնշված դասակարգերի, պրոլետարների և չքավորագույն գյուղացիների կիսապրոլետարների, այսինքն բնակչության ահադին մեծամասնության մասսայական կազմակերպությունները։ Դրանով իսկ խորհրդային պետությունն իրագործեց, իմիջի ալոց, անհամեմատ ավելի լայն չափով, քան վորևե ալ տեղ, տեղական և մարդային ինքնավարությունը, առանց

վերևից նշանակվող վորեւ իշխանության: Կուսակցության խնդիրն է անդուլ աշխատանքով իսկապես լիովին մենսագործել դեմոկրատիզմի այդ վերագույն տիպը, վորն իր կանոնավոր գործառնության համար մասսաների կուլտուրականության, կազմակերպվածության և ինքնագործունեյության մակարդակի մշտական բարձրացում է պահանջում:

2. Հակառակ բուրժուական դեմոկրատիայի, վոր թաղցնում է բուրժուադիայի պետության դասակարգային բնույթը, խորհրդային իշխանությունը բացորոշ կերպով ընդունում է ամեն մի պետության անխուսափելի դասակարգային բնույթը, քանի բուլտովին չի չքացել հասարակության բաժանումը դասակարգերի և դրա հետ միասին՝ ամեն մի պետական իշխանություն: Խորհրդային պետությունը, իր իսկ ելությամբ, նպատակ է դնում ճնշել շահագործողների դիմադրությունը, և խորհրդային սահմանադրությունը կանգ չի առնում շահագործողներին քաղաքական իրավունքներից զր-

կելու առաջ՝ յեղակեա ունենալով այն, վոր ամեն մի ազատություն խաբեյություն է, յեթե հակառու է կապիտալի ճնշումից աշխատանքի ազատադրման: Անշեղ գլուխ բերելով շահագործողների դիմադրության ճնշումը և զաղափարականորեն պայքարելով բուրժուական իրավունքների ու ազատությունների բացարձակ բնույթի վերաբերմամբ խորապես արմատացած նախապաշարումների դեմ՝ միաժամանակ պրոլետարիատի կուսակցության խնդիրն է պարզաբանել, վոր քաղաքական իրավունքներից զրկելն ու սղատության ինչպիսի սահմանափակում ել վոր լինի, դրանք անհրաժեշտ են բացառապես վորպես պայքարի ժամանակավոր միջոցներ՝ շահագործողների ձեռնարկած փորձերի դեմ՝ պաշտպանելու կամ վերականգնելու իրենց արտոնությունները: Այնքան, վորքան կվերանա մարդը մարդու միջոցով շահագործելու ոքյեկտիվ հնարավորությունը, կվերանա նաև այդ ժամանակավոր միջոցների անհրաժեշտությունը, և կուսակ-

ցությունը կձգտի դրանք սահմանափակել և լիովին վերացնել:

3. Բուրժուական դեմոկրատիան սահմանափակվում էր ձևականորեն տարածելով հավասարապես բոլոր քաղաքացիներին վրա քաղաքական իրավունքները և ազատությունները, ինչպիսիք են ժողովները, միությունների, մամուլի իրավունքները: Բայց իրականում բուրժուական դեմոկրատիայի ժամանակ ինչպես վարչական պրակտիկան, այնպես էլ գլխավորապես աշխատավորների տնտեսական ստրկությունը, վերջիններիս միշտ դնում էյին այդ իրավունքներով ու ազատություններով քիչ թե շատ լայն կերպով ողտվելու անհնարին դրության մեջ:

Ընդհակառակը, պրոլետարական դեմոկրատիան իրավունքները և ազատությունները ձևականորեն հռչակելու փոխարեն դրանք փաստորեն տրամադրում է ամենից առաջ և ամենից շատ բնակչության հենց այն դասակարգերին, վրոնք ճնշվում էյին կապիտալիզմից, այսինքն՝ պրոլետարիատին և գյուղացիությանը: Դրա համար խորհրդ-

դային իշխանությունը խլում է բուրժուազիայից շինություններ, տպարաններ, թղթի պահեստներ և այլն՝ դնելով դրանք աշխատավորների ու նրանց կազմակերպությունների լիակատար տնօրինության տակ:

Համկի խնդիրն այն է, վոր աշխատավոր բնակչության ե'լ ավելի լայն մասսաներ ներգրավի դեմոկրատական իրավունքներից և ազատություններից ողտվելու համար և ընդլայնի դրա նյութական հնարավորությունը:

4. Բուրժուական դեմոկրատիան դարերի ընթացքում ազդարարել է մարդկանց իրավահավասարություն՝ անկախ սեռից, կրոնից, ցեղից և ազգությունից, բայց կապիտալիզմը վոչ մի տեղ թույլ չի տվել իրապես իրադրծելու այդ իրավահավասարությունը, իսկ իր իմպերիալիստական ստադիայում հավաղանց սրել է ցեղային և ազգային ճնշումը: Միայն չնորհիվ նրա, վոր խորհրդային իշխանությունն աշխատավորների իշխանություն է, նա կարողացավ մինչև վերջը և կյանքի բոլոր ասպարեզներ-

րում, առաջին անգամ աշխարհում, անց-
կացնել այդ իրավահավասարությունը, կիպ
մինչև կնոջ անհավասարության վերջին
հետքերի վոջնչացումն ամուսնական և առ-
հասարակ ընտանեկան իրավունքի ասպարե-
զում: Ներկա մոմենտում կուսակցության
խնդիրն է զերազանցապես զաղափարական
և դատարարական աշխատանք կատարել՝
նախկին անհավասարության ու նախապա-
շարժումների բոլոր հետքերը միանգամայն
վոջնացնելու համար, մանավանդ պրոլե-
տարիատի և գյուղացիության հետամնաց
խավերի մեջ:

Չսահմանափակվելով կանանց ձևական
իրավահավասարությամբ՝ կուսակցությունը
ձգտում է նրանց ազատել հնացած տնային
տնտեսության նյութական ծանրությունից՝
փոխարինելով այդ տնտեսությունը կոմու-
նա-տներով, հասարակական ճաշարաննե-
րով, կենտրոնական ըվացքատներով, մսուր-
ներով և այլն:

5. Անհամեմատ ավելի մեծ հնարավորու-
թյուն ընձեռելով աշխատավորական միաց-

ւաներին, քան բուրժուական դեմոկրատիա-
յի և պառլամենտարիզմի ուրով, վոր պատ-
գամավորներ ընտրվեն և հետ կանչվեն բան-
վորների ու գյուղացիների համար ամենա-
հեշտ և մատչելի յեղանակով՝ միաժամանակ
Խորհրդային իշխանությունը վոջնացնում է
պառլամենտարիզմի բացասական կողմերը,
մանավանդ որենադիր և գործադիր իշխա-
նությունների անջատումն իրաքից, ներկա-
յացուցչական հիմնարկների կտրվածությու-
նը մասսաներից և այլն:

Խորհրդային պետությունը մոտեցնում է
պետական ապարատը մասսաներին նաև
նրանով, վոր ընտրական միավորը և պե-
տության հիմնական բջիջը դառնում է վո'չ
թե տերիտորիալ շրջանը, այլ արտադրական
միավորը (գործարան, ֆաբրիկա):

Կուսակցության խնդիրն այն է, վոր
ամբողջ աշխատանքն այդ ուղղությամբ կա-
տարելով՝ իշխանության որդանների և աշ-
խատավոր մասսաների հետագա մերձեցմա-
նը ձգտի՝ այդ մասսաների կողմից դեմո-
կրատիզմը պրակտիկայում ավելի ևս խըս-

տությամբ և ավելի ևս լրիվ իրադործելու հողի վրա՝ առանձնապես պաշտոնատար անձների պատասխանատու և հաշվետու լինելը կիրառելու ճանապարհով:

6. Բուրժուական դեմոկրատիան, հակառակ իր դեկլարացիաներին, զորքն ունեւոր դասակարգերի գործիք ե դարձրել, այն անջատելով աշխատավոր մասսաներից և այն հակադրելով դրանց, զինվորների համար քաղաքական իրավունքներն իրադործելու հնարավորութունը վոջնչացնելով կամ դժվարացնելով, մինչդեռ խորհրդային պետութունը ձուլում ե իր որդաններում, խորհուրդներում, բանվորներին և զինվորներին՝ նրանց իրավունքների հավասարության և նրանց շահերի միասնության հիմունքներով: Կուսակցության խնդիրն ե՝ պաշտպանել ու զարգացնել բանվորների և զինվորների այդ միասնությունը խորհուրդներում, ամրացնելով զինված ուժի անքակտելի կապը պրոլետարիատի և կիսապրոլետարիատի կադակելրպությունների հետ:

7. Ամբողջ հեղափոխության մեջ քաղա-

քային արդյունաբերական պրոլետարիատի՝ վորպես աշխատավոր մասսաների ամենից շատ համակենտրոնացած, միավորված, լուսավորված և պայքարում կռիված մասի՝ դեկավար դերն արտահայտվել ե թե՛ խորհուրդների առաջացման մեջ ե թե՛ դրանց զարգանալու և իշխանության որդաններ դառնալու ամբողջ ընթացքում: Մեր խորհրդային սահմանադրությունն արտահայտել ե այդ, վերապահելով արդյունաբերական պրոլետարիատին մի շարք արտոնություններ՝ դյուղի համեմատաբար ավելի ցրիվ մանր-բուրժուական մասսաների հանդեպ:

Համկի, պարզաբանելով դյուղի սոցիալիստական կադակելրպման դժվարությունների հետ պատմականորեն կապված այդ արտոնությունների ժամանակավոր բնույթը, պետք ե ձգտի անշեղ ու սխտեմատիկորեն ոգտադործելու արդյունաբերական պրոլետարիատի այդ դրությունը, վորպես ի հակալիւ նեղ-ցեխային և նեղ-պրոֆեսիոնալ շահերի, վոր կապիտալիզմն եր

սնուցում բանվորներին մեջ, ավելի սերտ կերպով միացնի դյուղական պրոլետարիների ու կիսապրոլետարիների, այլև միջին դյուղացիութան ամենից ավելի հետամնաց ու ցրվի մասսաներին առաջավոր բանվորներին հետ:

8. Միայն պետութան խորհրդային կադմակերպման շնորհիվ պրոլետարիատի հեղափոխությունը կարող եր միանգամից փչել ու հիմնահատակ անել պետութան հին, բուրժուական, չինովնիկական և դատական ապարատը: Սակայն լայն մասսաների վրա-բախականաչափ բարձր կուլտուրական մակարդակը, մասսաների կողմից պատասխանատու դերքերում առաջ քաշված աշխատողների անհրաժեշտ հմտության բացակայությունը կառավարման գործում, ծանր պայմաններում հին դպրոցի մասնադետներին արագությամբ գործի հրավիրելու անհրաժեշտությունը և այն, վոր քաղաքային բանվորների ամենադարձագած խավը վերցված և զինվորական աշխատանքի,

խորհրդային կարգերում բյուրոկրատիզմի մասնակի վերածնունդ են առաջացրել:

Ամենավճռական պայքար մղելով բյուրոկրատիզմի դեմ՝ Համիկ այդ չարիքի լիակատար հաղթահարման համար պաշտպանում և հետևյալ միջոցները.

1) Խորհրդի* յուրաքանչյուր անդամին պարտադիր կերպով ներդրվել պետութան կառավարման գծով վորոշ աշխատանք կատարելու:

2) Հաջորդաբար փոխել այդ աշխատանքներն այնպես, վոր նրանք աստիճանաբար ընդգրկեն կառավարման բոլոր ճյուղերը:

3) Ամբողջ աշխատավոր բնակչութայնը ղրկովին աստիճանաբար ներդրվել պետութան կառավարման աշխատանքի մեջ:

Այս բոլոր միջոցներին լիակատար և բաղմակողմանի կենսադործումը վորպես մի հետադա քայլ այն ուղիով, վորի վրա կանդենց փարեղի կոմունան, և կառավարման ֆունկցիաների պարզացումը, աշխատավորների կուլտուրական մակարդակի բարձրացման զուգընթաց, տանում են դեպի պետական իշխանության վրձնացումը:

Համի(ք)ի ծրագ. և կանոն.— 2

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

9. Աղգային հարցում Համկկ ղեկավար-
վում է հետևյալ դրույթներով:

1) Յեղակետ է ընդունվում տարբեր ազ-
դուծյունների պրոլետարները և կիսապրո-
լետարների մերձեցման քաղաքականու-
թյունը՝ կալվածատերերի և բուրժուազիա-
յի տապալման նպատակով միատեղ հեղա-
փոխական պայքար մղելու համար:

2) Նպատակ ունենալով հաղթահարել
ճնշված յերկիրների աշխատավոր մասսանե-
րի անսխառնությունը դեպի այդ յերկիր-
ները ճնշած պետութւյնների պրոլետա-
րիատը, անհրաժեշտ է ամեն մի աղգային
խմբակցության բոլոր և յուրաքանչյուր
տեսակի արտոնութւյնների վոչնչացում,
ազդուծյունների լիակատար իրավահավա-
սաբություն, պետականորեն անջատվելու
իրավունքի ճանաչում դադութների և անի-
րավահավասար ազդութւյնների համար:

3) Նույն այդ նպատակով, վորպես դեպի

լիակատար միասնութւյն տանող անյողիկ
ձևերից մեկը, կուսակցութւյնն առաջա-
դրում է խորհրդային տիպով կազմակերպ-
ված պետութւյնների ֆեդերատիվ միավո-
րումը:

4) Այն հարցում, թե ո՞վ է աղգային ան-
ջատման կամքի կրողը, Համկկ կանգնած է
պատմական-դասակարգային տեսակետի
վրա, հաշիւ տունելով, թե իր պատմական
ղարդացման վո՞ր աստիճանի վրա յե կանգ-
նած տվյալ ազգը՝ միջնադարից դեպի բուր-
ժուական դեմոկրատիա, թե՞ բուրժուական
դեմոկրատիայից դեպի խորհրդային կամ
պրոլետարական դեմոկրատիա տանող ճա-
նապարհի վրա:

Համենայն դեպս այն ազգերի պրոլետա-
րիատի կողմից, վոր ճնշող տղեր են յե-
ղեւ, անհրաժեշտ է, վոր ատանձին զգուշու-
թյուն և առանձին ուշադրութւյն հանդես
բերվի ճնշված կամ անիրավահավասար ազ-
գերի աշխատավոր մասսաների աղգային
զգացմունքների մնացորդների վերաբեր-
մամբ: Միայն այդպիսի քաղաքականու-

Թյամբ և հնարավոր պայմաններ ստեղծել միջադեպին պրոլետարիատի ազդեցությունն ալլատեսակ տարրերի իրոք ամուր, հոժարակամ միության համար, ինչպես այդ ցույց տվեց մի շարք ազդեցին խորհրդային հանրապետությունները՝ Խորհրդային Ռուսաստանի շուրջը միավորվելու փորձը:

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԲԱՍՊԱԼԱՌՈՒՄ

10. Ռազմական բնագավառում կուսակցություն խնդիրները վորոշվում են հետևյալ հիմնական դրույթներով.

1) Իմպերիալիզմի կազմալուծման և աճող քաղաքացիական պատերազմի դարաշրջանում հնարավոր է և վոչ պահպանել հին բանակը, վոչ նորը կազմակերպել այսպես կոչված ապադասակարգային կամ համադրային հիմքերի վրա: Կարմիր բանակը՝ վորպես պրոլետարական դիկտատուրայի գործընթացի անհրաժեշտորեն պետք և ունենա բացորոշ դասակարգային բնույթ, այսինքն՝ կազմվել բացառապես պրոլետարիատից և սրան մո-

տրել՝ դյուդացիության վիսապրոլետարական խավերից: Միայն դասակարգերի վոչնչացման կապակցությամբ նմանորինակ դասակարգային բանակը կվերածվի համաժողովրդական սոցիալիստական միլիցիայի:

2) Անհրաժեշտ և բոլոր պրոլետարներին ու կիսապրոլետարներին ամենալայն չափով սովորեցնել ռազմական գործը և համապատասխան առարկաների դասավանդություն մտցնել դպրոցում:

3) Կարմիր բանակի ռազմական ուսուցման ու դաստիարակման աշխատանքը կատարվում և դասակարգային համախմբման և սոցիալիստական լուսավորության հիմունքով: Ուստի անհրաժեշտ են հուսարի և անձնվեր կոմունիստներից քաղաքական կոմիսարներ ռազմական պետերին կից, և կոմունիստական բջիջների կազմակերպում յուրաքանչյուր զորամասում՝ ներքին գաղափարական կապ և գիտակից դիսցիպլինա հաստատելու համար:

4) Ի հակակշիռ հին բանակի կառուցվածքի անհրաժեշտ և՛ զուտ զորանոցային ու-

սուցման ըստ կարելուն կարճ ժամկետ,
զորանոցները մերձեցում ուղղական և ուղ-
մա-քաղաքական դավրոցների տիպին, զին-
վորական կազմակերպութունները ըստ կա-
րելուն սերտ կապի հաստատում ֆարեր-
կաների, զործարանները, արհեստակցական
միությունները, գյուղական չքավորության
կազմակերպությունները հետ:

5) Յերիտասարդ հեղափոխական բանակին
կարող է տրվել անհրաժեշտ կազմակերպա-
կան կապ և կայունութուն գիտակից բան-
վորները և գյուղացիները միջից յեկած, ա-
ռաջին նվազ թեկուզ ստորին, հրամանատա-
րական կազմի ողնությամբ միայն: Այդ
պատճառով, ամենից ավելի ընդունակ, յե-
ռանդուն և սոցիալիզմի դործին նվիրված
զինվորներին հրամանատարական պաշտոն-
ները համար պատրաստելը բանակի ստեղծ-
ման գործի կարևորագույն խնդիրներից
մեկն է:

6) Անհրաժեշտ է ամենալայն կերպով ող-
տադործել և կիրառել վերջին համալսար-
հային պատերազմի ուղեբառի և տեխնի-

կական փորձը: Այս կապակցությամբ ան-
հրաժեշտ է բանակի կազմակերպման և նրա
ուսերատիվ ղեկավարության գործի մեջ լայ-
նորեն դրավել հին բանակի դավրոցն անցած
զինվորական մասնադետներին: Իր հերթին,
այսպիսի ներգրավման անհրաժեշտ պայ-
մանն է բանակի քաղաքական ղեկավարու-
թյունը և հրամանատարական կազմի ամե-
նակողմանի վերահսկողությունը կենտրո-
նացնել բանվոր դասակարգի ձեռքում:

7) Հրամանատարական կազմի ընտրակա-
նության պահանջը, վոր ահագին սկզբուն-
քային նշանակութուն ունի բուրժուական
բանակի վերաբերմամբ, վորտեղ հրամանա-
տարական կազմը ջոկվում և դատարարակ-
վում եր վորպես զինվորների և զինվորների
միջոցով աշխատավոր մասսաների դասա-
կարգային հպատակեցման ապարատ, միան-
գամայն կորցնում է իր սկզբունքային նշա-
նակությունը դասակարգային բանվորա-
կան և գյուղացիական կարմիր բանակի վե-
րաբերմամբ: Ընտրականության և նշանա-
կովիության հնարավոր համակցումը (KOM-

бинация) հեղափոխական դասակարգային բանակին թեկադրվում է դործնական նկատառումներով և կախված և դորամասերի կազմավորման առկա մակարդակից, համալմարվածության աստիճանից, հրամանատարական կադրերի առկայությունից և այլն:

ԴԱՏԱԿԱՆ ԲԱԿԱՎԱՍՈՒՄ

11. Իր ձեռքն առնելով ամբողջ իշխանությունը և առանց մնացորդի վերացնելով բուրժուական տիրապետության որդանները—նախկին կառուցվածքի դատարանները՝ պրոլետարական դեմոկրատիան բուրժուական դեմոկրատիայի «դատավորների ընտրականությունը ժողովրդի միջոցով» ֆորմուլի փոխարեն առաջ է քաշել «դատավորների ընտրականությունն աշխատավորներից՝ միայն աշխատավորների միջոցով» դասակարգային լոզունգը և այն կիրառել և դատարանի ամբողջ կազմակերպության մեջ, միաժամանակ հավասարեցնելով յերկու սեռերին ինչպես դատավորների ընտրու-

թյան, նույնպես և դատավորների պարտականությունները վարելու բոլոր իրավունքներում:

Պրոլետարիատի և չքավոր գյուղացիությունից առնալայն մասսաներին դատավորությունը դործին ներդրավելու համար դատարանում մտցված է մշտապես փոխարինվող ժամանակավոր դատավոր-ատենակալների մասնակցությունը, ցուցակները կազմելու դործին դրավելով մասսայական բանվորական կազմակերպություններին, արհեստակցական միություններին և այլն:

Նախկին տարրեր կառուցվածքի և բազմաթիվ ինստանցիաներ ունեցող դատարանների անվերջ շարանի փոխարեն միասնական ժողովրդական դատարան ստեղծելով՝ Խորհրդային իշխանությունը պարզացրել և դատարանի կառուցվածքը՝ դատարանը բացարձակապես մատչելի դարձնելով բնակչությանը և վերացնելով դատավարությունից ամեն տեսակի քաջքոսկները:

Վերացնելով տապալված կառավարությունների որենքները, Խորհրդային իշխա-

նությունը հանձնարարել է խորհուրդների
ընտրած դատավորներին՝ իրազործել պրո-
լետարիատի կամքը, գործադրելով նրա
դեկրետները, իսկ այգլախիների բացակա-
յության կամ թերի լինելու դեպքում՝ դե-
կավարել սոցիալիստական իրավադիտակ-
ցությամբ:

Այս ձևով վաղմակերպված դատարաննե-
րը՝ պատժի բնադավառում պատժի բնույթի
արդեն արմատական փոփոխության են
յենթարկել՝ լայն չափերով իրազործելով
պայմանական դատապարտությունը, կիրա-
ռելով հասարակական պարտախնդր վորպես
պատժի միջոց, փոխարինելով ազատազր-
կումը պարտադիր աշխատանքով՝ ազատու-
թյան պահպանումով, փոխարինելով բան-
տերը դատախարակչական հաստատություն-
ներով և հնարավորություն տալով կիրա-
ռելու ընկերական դատաբաններ ղարակ-
տիկան:

Համկի, հետամուտ լինելով դատարանի
ապագա զարգացմանն այդ իսկ ճանապար-
հով, պետք է ձգտի, վորպեսզի դատավա-

րական պարտականությունների կատարման
գործի մեջ գլխավին գրավիլի ամբողջ աշ-
խատավոր բնակչությունը, և պատիժների
սխտեմը վերջնականապես փոխարինվի
դատախարակչական բնույթ վրող միջոցների
սխտեմով:

Ժողովրդական ԼՈՒՍԱԿՈՐՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՐՈՒՄ

12. Ժողովրդական Լուսավորության բնա-
դավառում Համկի նպատակ է դնում գլուխ
բերել 1917 թվի Հոկտեմբերյան հեղափո-
խությունից սկսած գործը՝ դարձրել բուր-
ժուազիայի դասակարգային տիրապետու-
թյան գործիքից դարձնել հասարակության
դասակարգային բաժանումը լիակատար վո-
չընչացնելու գործիք, հասարակության կո-
մունիստական վերասերման գործիք:

Պրոլետարիատի դիկտատուրայի չրջա-
նում, այսինքն կոմունիզմի լիակատար ի-
րագործումը հնարավոր դարձնող պայման-
ները պատրաստելու չրջանում, դարձրել վոչ
միայն պետք է լինի առհասարակ կոմու-

նիզմի սկզբունքների հաղորդելը, այլև պրո-
լետարիատի գաղափարական, կազմակեր-
պական, դաստիարակչական ազդեցությունն
աշխատավոր մասսաների կիսապրոլե-
տարական և միջ-պրոլետարական խավերին
հաղորդողը՝ կոմունիզմը վերջնականապես
հաստատելու ընդունակ սերունդ դաստիա-
րակելու նպատակով։ Այդ ճանապարհին
ներկայիս մոտավոր խնդիրն է՝ խորհրդային
իշխանության արդեն հաստատված գաղա-
փական ու լուսավորական գործի հետևյալ
հիմքերի հետագա զարգացումը։

1) Ձրի ու պարտադիր ընդհանուր ու պո-
լիտեխնիկական (թեորիապես և գործնակա-
նորեն արտադրության բոլոր գլխավոր ճյու-
ղերին ծանոթացնող) կրթություն յերկու
սեռի բոլոր յերեխաների համար մինչև
17 տարեկանը։

2) Ստեղծել նախադպրոցական հիմնաը-
կությունների՝ մսուրների, պարտեզների, ու-
ջախների ցանց և այլն, հասարակական
դաստիարակությունը բարելավելու և կնոջ
ազատագրելու նպատակով։

3) Լիովին իրագործել միասնական աշխա-
տանքային դպրոցի սկզբունքները՝ կատա-
րելով դասավանդումը մայրենի լեզվով,
յերկու սեռի յերեխաներին միատեղ սովո-
րեցնելով, անպայման աշխարհիկ, այսինքն
վորեւե կրոնական ազդեցությունից ազատ,
ուսուցման և հասարակական-արտադրողա-
կան աշխատանքի միջև սերտ կապ հաստա-
տելով, կոմունիստական հասարակության
համար բազմակողմանի զարգացում ունեցող
անդամներ պատրաստելով։

4) Բոլոր սովորողներին պետության հաշ-
վին մատակարարել սնունդ, հագուստ,
վոտնաման, ուսումնական պիտույքներ։

5) Պատրաստել կոմունիզմի գաղափարնե-
րով ներշնչված՝ լուսավորության աշխա-
տողների նոր կադրեր։

6) Ներդրավել աշխատավոր բնակչու-
թյանն ախտիվ մասնակցություն ցույց տա-
լու լուսավորության գործին («Ժողովրդա-
կան կրթության խորհուրդները» զարգա-
ցում, գրադեմների մոբիլիզացիա և այլն)։

7) Ցույց տալ պետական բազմակողմանի

ողնություն բանվորների և գյուղացիների ինքնակրթության և ինքնազարգացման գործին (արտադպրոցական կրթության հաստատությունների ցանցի ստեղծում—գրադարաններ, հասակավորների դպրոց, ժողովրդական տներ և համալսարաններ, դասընթացներ, դասախոսություններ, կինեմատոգրաֆներ, ստուդիաներ և այլն):

8) Լայնորեն զարգացնել արհեստակցական կրթությունը 17 տարեկանից բարձր հասակ ունեցողների համար, ընդհանուր պոլիտեխնիկական գիտելիքների հետ միասին:

9) Բոլոր սովորել ցանկացողների և առաջին հերթին բանվորների համար լայն կերպով մատչելի դարձնել բարձրագույն դպրոցի լսարանները, բարձրագույն դպրոցում դասավանդելու գործունեությունը զբաղել բոլոր նրանց, ովքեր կարող են այնտեղ ուսուցանել, թարմ գիտական ուժերի և կաֆեդրի միջև յեղած բոլոր և ամեն տեսակի արհեստական արգելքները վերացնել. սովորողներին նյութապես ապահովել՝ պրոլետարներին և գյուղացիներին բարձրա-

գույն դպրոցից ազատելու փաստական հնարավորություն տալու նպատակով:

10) Հավասարապես անհրաժեշտ է աշխատավորների համար բանալ և մատչելի դարձնել արվեստների մոնոլիթ դանձարանը, արվեստներ, վորոնք ստեղծվել են նրանց աշխատանքի շահագործման հիման վրա ու մինչև այժմ բացառապես շահագործողների տնօրինության տակ են գտնվել:

11) Ձարգացնել կոմունիստական դադափարների ամենալայն պրոպագանդը և այդ նպատակով ողտադործել պետական իշխանության ապարատը և միջոցները:

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆԱԳԱՎԱՐՈՒՄ

13. Կրոնի վերաբերմամբ ՀամԿԿ չի բավականանում յեկեղեցու ու պետության և դպրոցի ու յեկեղեցու արդեն իսկ օրինականացված բաժանումով, այսինքն այն ձեռնարկումներով, վորոնք բուրժուական դեմոկրատիան առաջադրում է իր ծրագրերի

մեջ, սակայն աշխարհում վոչ մի տեղ չի հասցրել մինչև վերջը, չնորհիվ կապիտալի և կրոնական պրոպագանդի միջև յեղած բազմատեսակ փաստական կապերի:

Համկի ղեկավարվում է այն համոզումով, թե մասսաների բովանդակ հասարակական-տնտեսական դործունեյության պլանաչափության ու դիտակցականության իրագործումն է միայն, վոր կարող է լիովին մեռցնել կրոնական նախապաշարումները: Կուսակցությունը ձգտում է լիովին փշրել հարստահարող դատակարգների և կրոնական պրոպագանդի կաղմակերպության միջև յեղած կապը՝ նպաստելով աշխատավոր մասսաների փաստական ազատագրմանը կրոնական նախապաշարմունքներից և կաղմակերպելով ամենալայն դիտական-լուսավորական և հակակրոնական պրոպագանդ: Ընդամին անհրաժեշտ է հոգատարությամբ խուսափել հավատացյալների զղացմունքների ամեն տեսակի վերավորանքից, վորը տանում է միայն դեպի կրոնական մոլեռանդության ամբողջում:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1. Անշեղ շարունակել և ավարտել բուրժուադիալի սեփականագրկումը, արտադրության ու շրջանառության միջոցները խորհրդային հանրապետության, այսինքն բոլոր աշխատավորների ընդհանուր սեփականություն դարձնելը, մի դործ, վորն սկզբված է և իր գլխավոր ու հիմնական մասերում արդեն վերջացած է:

2. Իբրև խորհրդային իշխանության ամբողջ տնտեսական քաղաքականությունը վորոշող, գլխավոր և հիմնական խնդիր համարել յերկրի արտադրողական ուժերի բարձրացումը բոլոր միջոցներով: Նկատի ունենալով այն ծանրագույն քայքայվածությունը, վոր ապրում է յերկիրը, պետք է ամեն ինչ ստորադասվի բնակչությանն անհրաժեշտ միջոցների քանակն անմիջապես և ըստ ամենայնի շատացնելու դործնական նպատակին: Այդ ուղղությամբ ստացված դործնական հետևանքներով պետք է չափվի ժողովրդական տնտեսության հետ կապ-

ված խորհրդային յուրաքանչյուր հիմնադրութեան աշխատանքի հաջողութիւնը:

Ընդամին անհրաժեշտ եւ առաջին հերթին ուշադրութիւն դարձնել հետեւյալի վրա.

3. Իմպերիալիստական տնտեսութեան կազմաւորումը խորհրդային չինարարութեան առաջին ժամանակաշրջանին ժառանգութիւնն է թողել վորոշ քառասանութիւն արտադրութեան կազմակերպման եւ կառավարման մեջ: Այլելի ատիպողականորեն եւ առաջ քաշվում, իբրեւ արմատական խնդիրներէջ մեկը, յերկրի ամբողջ տնտեսական դործունեյութեան առաւելագոյն միաւորումը մի համապետական պլանով. արտադրութեան առաւել կենտրոնացումը՝ ըստ առանձին ճյուղերի ու ճյուղերի խմբերի այն միաւորելու եւ լաւագոյն արտադրական միաւորներին մեջ այն կենտրոնացնելու իմաստով, այլեւ տնտեսական խնդիրներն արագ իրագործելու իմաստով. արտադրական ամբողջ ասպարատի առաւել կարգաւորումը, յերկրի բոլոր նյութական միջոցներ

ի նպատակահաճարմար եւ խնայողաբար ոգտագործումը:

Ընդամին անհրաժեշտ եւ հոգ տանել մյուս ժողովուրդներին հետ տնտեսական աշխատակցութիւնը եւ քաղաքական կապերն ընդլայնելու մասին, միաժամանակ ձգտելով միատնական տնտեսական պլան սահմանել այդ ժողովուրդներէջ նրանց հետ, վորոնք արդեն խորհրդային կարգերի յեն անցել:

4. Մանր եւ տնայնագործական արդյունաբերութեան նկատմամբ անհրաժեշտ եւ լայն կերպով ոգտագործել այն՝ տնայնագործներին պետական պատկերներ տալու միջոցով. տնայնագործական եւ մանր արդյունաբերութիւնը մտցնել հումքի եւ վառելանյութի մատակարարման ընդհանուր պլանի մեջ, ինչպես նաեւ Ֆինանսական աջակցութիւն ցույց տալ նրան, տնայնագործական արտեւները, առանձին տնայնագործներին, արտադրական կոոպերատիւները եւ մանր ձեռնարկութիւններն ավելի խոշոր արտադրական եւ արդյունաբերական միաւորներին մեջ միաւորելու պայմանով. նման

միավորումներին խրախուսել նրանց տնտեսական առավելություններ տալու միջոցով, վրոնք, մյուս միջոցների հետ մեկտեղ, նպատակ ունեն կասեցնել տնայնագործները՝ մասնաւորապէս արդիւնաբերողներ դառնալու ձգտումը և ստեղծել արտադրութեան այդ հետամնաց ձևերի անհիմնադրէին փոխանցումն ալելի բարձր՝ խոշոր մեքենայացված ինդուստրիայի:

5. Հանրայնացրած արդիւնաբերութեան կազմակերպական ապարատն առաջին հերթին պետք է հենվի արհեստակցական միությունների վրա: Նրանք պետք է միշտ ալելի և ալելի ադատադրվեն ցեխային սահմանափակութիւնից ու դառնան խոշոր արտադրական միավորումներ, վրոնք ընդգրկում են արտադրութեան տվյալ ճյուղի աշխատավորների մեծամասնութիւնը, իսկ աստիճանաբար նաև բոլորին գլխովին:

Խորհրդային հանրապետութեան որենքներ և հաստատված պրակտիկայի համաձայն արդեն, մասնակցութիւն ունենալով արդիւնաբերութեան կառավարման բոլոր տե-

ղահան և կենտրոնական որդաններում՝ հետագայում արհեստակցական միությունները պետք է վաստորեն իրենց ձեռքում կենտրոնացնեն ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան, վրոնք միասնական տնտեսական ամբողջութեան, բովանդակ կառավարումը: Այդպիսով՝ ապահովելով կենտրոնական պետական կառավարման, ժողովրդական տնտեսութեան և աշխատավորութեան լայն մասսաների անքակտելի կապը՝ արհեստակցական միությունները պետք է վերջիններիս ամենալայն չափով ներդրավեն տնտեսավարութեան անմիջական աշխատանքի մեջ: Միաժամանակ արհեստակցական միությունների մասնակցութիւնը տնտեսավարութեանը և նրանց միջոցով լայն մասսաների գրավումը այդ գործին՝ Խորհրդային իշխանութեան տնտեսական ապարատի բոլորողրատացման դեմ պայքարելու գլխավոր միջոցն է և հնարավորութիւն է տալիս իրոք ժողովրդական վերահսկողութիւն հաստատելու արտադրութեան արդիւնքների վրա:

6. Ժողովրդական տնտեսութեան պլանա-
չափի դարգացման նպատակով պետութեան
մեջ յեղած ամբողջ աշխատանքային ուժի
անհրաժեշտ առավելագուցն ուղտադործումը,
նրա ճիշտ բաշխումն ու վերաբաշխումը ինչ-
պէս տարբեր տերիտորիալ մարզերի, նույն-
պէս և ժողովրդական տնտեսութեան տարբեր
ճյուղերի մէջ և, պետք է Վլադմիր Խորհրդային
իշխանութեան տնտեսական քաղաքականու-
թեան մոտակա խնդիրը, քաղաքականու-
թյուն, վորը կարող է իրագործուիլ նրա կող-
մից՝ միայն սերտ կապ պահպանելով ար-
հեստակցական միություններին հետ: Վորոշ
հասարակական աշխատանքներ կատարելու
համար արհեստակցական միություններին
մասնակցութեամբ ամբողջ աշխատունակ
բնակչութեան գլխովին մոբիլիզացիան Խոր-
հրդային իշխանութեան կողմից պետք է
անհամեմատ լայն ու ասլելի սիստեմատիկո-
րեն կիրառուի, քան այդ արմել է մինչև
հիմա:

7. Աշխատանքի կապիտալիստական կազ-
մակերպման անըման պայմաններում յերկրի

արտադրական ուժերը կարող են վերական-
գնվել ու դարգանալ, իսկ արտադրութեան
սոցիալիստական յեղանակը կարող է ամրա-
նալ միայն աշխատավորների ընկերային
կարգապահութեան, նրանց առավելագուցն
ինքնագործունէութեան, պատասխանա-
տելութեան գիտակցութեան և աշխատանքի
արդյունավետութեան նկատմամբ փոխա-
դարձ ամենախիստ վերահսկողություն սահ-
մանելու հիման վրա:

Այդ նպատակին հասնելը համառ, սխտե-
մատիկ աշխատանք և պահանջում մասսանե-
րի վերադաստիարակման գործում, վորը
դուրացված է աշխատ հենց շնորհիվ նրա,
վոր մասսաները գործնականում տեսնում
են կապիտալիստին, կալվածատիրոջը և
վաճառականին հեռացնելը և սեփական
պրակտիկայի փորձով այն համոզման են
զաւլիս, վոր իրենց բարեկեցութեան մա-
կարդակը բացառապէս իրենց սեփական աշ-
խատանքի կարգապահությունից է կախ-
ված:

Նոր սոցիալիստական կարգապահութեան

ստեղծման այս աշխատանքում գլխավոր դերն ընկնում է արհեստակցական միությունների վրա: Վերջիններս, հրաժարվելով հին չարլոնից, այդ նպատակն իրագործելու համար պետք է դործնականում կիրառեն ու փորձեն զանազան տեսակի միջոցառումներ, ինչպես, որինակ, սահմանել հաշվետվություն, արտադրանքի նորմաներ, սահմանել պատասխանատվություն հատուկ ընկերական բանվորական դատարանների առաջ և այլն:

8. Արտադրողական ուժերի զարգացման նույն խնդիրը պահանջում է անհատադ, լայնորեն ու բաղձակողմանի ոգտադործել կապիտալիզմի մեզ ժառանգություն թողած՝ զխտության և տեխնիկայի մասնագետներին, չնայած այն բանին, վոր նրանք շատ դեպքերում անխուսափելիորեն համակված են բուրժուական աշխարհայեցողությամբ ու սովորություններով: Կուսակցությունը զտնում է, վոր վերջացել է այս փափի հետ սուր պայքարի շրջանը, վորն առաջ եր յեկել նրա կողմից կազմակերպված պարոտա-

ժի շնորհիվ, քանի վոր այդ սաբոտաժն ընդհանուր առմամբ խորտակված է: Սերտ կապ պահպանելով արհեստակցական միավորումների հետ, կուսակցությունը պետք է առաջ տանի իր նախկին գիծը. մի կողմից ամենափոքր քաղաքական դիշումն իսկ չանել տվյալ բուրժուական խավին և անխնա ճնշել նրա հակահեղափոխական սմեն մի վտոնձգությունը, իսկ մյուս կողմից՝ նույնքան անխնա կովել այն կեղծ-արմատական, բայց իրոք տգետ մեծամտության դեմ, թե իբր աշխատավորներն իլիճակի յեն հաղթահարել կապիտալիզմն ու բուրժուական կարգերը՝ չուսանելով բուրժուական մասնագետներից, չողտադործելով նրանց, չանցնելով նրանց հետ միասին աշխատանքի յերկարատե դպրոց:

Զգուելով ամեն մի աշխատանքի վարձատրության հավասարության ու լիակատար կոմունիզմի, խորհրդային իշխանությունը չի կարող իր խնդիրը համարել այդ հավասարության անհատադ իրագործումը տվյալ մոմենտում, յերբ կապիտալիզմից կոմուն-

նիզմին անցնելու միայն առաջին քայլերն են արվում: Ուստի անհրաժեշտ է մի վորոշ ժամանակ դեռ պահպանել մասնագետների ավելի բարձր վարձատրությունը, վորպեսզի նրանք կարողանան աշխատել վոչ թե վատ, այլ ավելի լավ, քան առաջ, և հենց նույն նպատակի համար չի կարելի հրաժարվել պրեմիաների սխառմից՝ ամենից ավելի հաջող և մանավանդ կազմակերպչական աշխատանքի համար:

Հատկապես անհրաժեշտ է բուրժուական մասնագետներին դնել ընկերային ընդհանուր աշխատանքի պայմանների մեջ՝ ձեռք-ձեռքի տված շարքային բանվորների մասսայի հետ, բանվորների, վորոնք ղեկավարվում են գիտակից կոմունիստների կողմից, և դրանով նպաստել, վոր կապիտալիզմի կողմից իրարից բաժանված ֆրիկական և մտավոր աշխատողները փոխադարձաբար հասկանան և մոտենան իրար:

Գ. Խորհրդային իշխանությունն արդեն մի շարք միջոցներ է ձեռնարկել, վորոնք

նպատակ ունեն զարգացնել գիտությունը և այն մոտեցնել արտադրությանը. ստեղծել նոր գիտական-գործնական ինստիտուտներ, լաբորատորիաներ, հետազոտական կայանների, նոր տեխնիկական մեթոդները, կատարելագործումները և գյուտերն ստուգելու վորձնական արտադրությունների մի ամբողջ ցանց, բոլոր գիտական ուժերի ու միջոցների հաշվառում և այլն: Համկկ, պաշտպանելով բոլոր միջոցները՝ ձեռքով է նրանց հետագա զարգացմանը և գիտական աշխատանքի համար նպաստավոր պայմաններ ստեղծելուն արտադրողական ուժերի բարձրացման կապակցությամբ:

ԳՅՈՒԼԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԲԱԳՎԱՍՏՈՒՄ

10. Խորհրդային իշխանությունը, իրագործելով հողի մասնավոր սեփականատիրության լիակատար վերացումը՝ անցել է արդեն մի շարք միջոցներին կենսագործմանը, վորոնք հետապնդում են խոշոր սոցիալիստական հողագործության կազմակերպումը:

Այդ միջոցներից ամենակարևորներն են .

1) Խորհրդային տնտեսությունների, այսինքն՝ խոշոր սոցիալիստական տնտեսությունների կազմակերպումը . 2) աջակցություն ցույց տալ հողը հասարակականորեն մշակող միություններին, այլև ընկերություններին . 3) կազմակերպել պետական ցանքս բոլոր չցանված հողերի, ում ել նրանք պատկանելիս լինեն . 4) բոլոր ագրոնոմիական ուժերի պետական մոբիլիզացիա՝ գյուղատնտեսական կուլտուրան բարձրացնելու ուղղությամբ յեռանդուն միջոցների դիմելու համար . 5) աջակցություն ցույց տալ գյուղատնտեսական կոմունաներին, իրեն հողագործների միանդամայն հոժարակամ միությունների, խոշոր ընդհանուր տնտեսություն վարելու համար :

Բոլոր այդ միջոցները դիտելով իրեն գյուղատնտեսական աշխատանքի արտադրողականության բացարձակ անհրաժեշտ բարձրացման միակ ճանապարհ՝ Համկի ձգտում է ըստ կարելույն լիակատար կերպով կենսագործել այդ միջոցները, տարա-

ծել նրանց յերկրի ալիւլի հետամնաց շարժաններում և նույն ուղղությամբ հետագա քայլերի :

Համկի առանձնապես պաշտպանում է .

1) գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակմամբ ղրազված գյուղատնտեսական կոոպերացիայի ամեն ձևի պետական ոժանդակությունը .

2) լայն կերպով կիրառված հողի մեկուրացիայի սխտեմը .

3) չքավոր և միջակ գյուղացիությանը ինվենտարով լայն ու պլանաչափ մատակարարելը վարձատու կայանների միջոցով :

Հաշվի առնելով այն հանդամանքը, վոր մանր գյուղացիական տնտեսությունը դեռ յերկար պիտի դոյություն ունենա, Համկի ձգտում է իրագործել մի շարք միջոցներ, վորոնց նպատակն է բարձրացնել գյուղացիական տնտեսության արտադրողականությունը : Այդպիսի միջոցներ են հանդիսանում՝ 1) գյուղացիական հողագտագործման կարգավորումը (հողերի ցրվածության, հեռավորության և այլն վերացումը) . 2) գյու-

դացիներին լավորակ հացահատիկներ և արհեստական պարարտանյութեր մատակարարելը. 3) գյուղացիական անասունների տեսակի լավացումը. 4) ագրոնոմիական գիտելիքներ տարածելը. 5) գյուղացիներին ագրոնոմիական ոգնություն ցույց տալը. 6) գյուղացիներին ինվենտարի նորոգումը խորհրդային նորոգող արհեստանոցներում. 7) վարձատու կետերի, փորձակայանների, ցուցադրատների կազմակերպումը. 8) գյուղացիական հողերի մեքիորացիան:

11. Նկատի ունենալով, վոր հակադրությունը քաղաքի և գյուղի միջև գյուղի տնտեսական և կուլտուրական հետամնացությունն ամենախորհիմքերից մեկն է, իսկ այնքան խոր ճգնաժամի դարաշրջանում, ինչպիսին է ներկայիսը, թե՛ քաղաքը և թե՛ գյուղը ալլասերման և կործանման անմիջական վտանգի առաջ է դնում, Համկի ալլ հակադրության վոհնչացման մեջ է տեսնում կոմունիստական շինարարության հիմնական խնդիրներից մեկը և, ընդհանուր միջոցների շարքին, անհրաժեշտ է գտնում՝

արդյունաբերական բանվորներին լայնորեն և պլանաչափ դրավել կոմունիստական շինարարության հողագործության մեջ, անհրաժեշտ է համարում ալլ նպատակներով խորհրդային իշխանության կողմից արդեն հիմնված համապետական «Բանվորական ու ժանդակող կոմիտեյի» գործունեության զարգացումը և ալլն:

12. Գյուղում կատարելիք իր ամբողջ աշխատանքում Համկի առաջվա պես հենվում է նրա պրոլետարական և կիսապրոլետարական խավերի վրա, կազմակերպում է նախ և առաջ նրանց իբրև ինքնուրույն ուժ, ստեղծելով գյուղում կուսակցական բջիջներ, չքավորության կազմակերպություններ, գյուղի պրոլետարներին ու կիսապրոլետարների հատուկ տիպի արհեստակցական միություններ և ալլն, ամեն կերպ նրանց մերձեցնելով քաղաքային պրոլետարիատին և սովակելով նրանց գյուղական բուրժուազիայի ու մանր սեփականատիրական շահերի ազդեցությունից:

Կուլակների, գյուղական բուրժուազիայի

նկատմամբ Համկի քաղաքականութիւնն ե՛
վճռական պայքար մղել նրանց շահագործո-
ղական վոտնձգութիւններէ դեմ, ճնշել
նրանց դիմադրութիւնը խորհրդային քա-
ղաքականութեանը:

Միջակ գյուղացիութեան նկատմամբ
Համկի քաղաքականութիւնն ե՛ նրան առ-
տիճանաբար և պլանաչափ կերպով սոցիա-
լիստական շինարարութեան մեջ ներդրւիլն է:
Կուսակցութիւնն իր խնդիրն ե համարում
անջատել նրան կուլակներէց, նրան դրաւիլ
բանլոր դասակարգի կողմը՝ ցույց տալով
ուշադիր վերաբերմունք դեպի նրա կարիք-
ները, պայքարելով նրա հետամնացութեան
դեմ գաղափարական ներգործութեան միջոց-
ներով, վոչ յերբեք ճնշման միջոցներով,
ձգտելով ամեն դեպքում, վորտեղ նրա կեն-
սական շահերն են շոշափւել, գործնական
համաձայնութեան գալ նրա հետ, զիջումներ
անելով նրան սոցիալիստական վերակառու-
ցումների կիրառման յեղանակները վորոշե-
լու մեջ:

ԲԱՇԽՍԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

13. Բաշխման բնագավառում ներկայումս
Խորհրդային իշխանութեան խնդիրն ե՛ ան-
շեղ կերպով շարունակել առևտրի փոխարի-
նումը մթերքների պլանաչափ, համապետա-
կան մասշտաբով կազմակերպված բաշխու-
մով: Նպատակ ե հանդիսանում ամբողջ
բնակչութիւնը կազմակերպել սպառողական
կոմունաների միասնական ցանցում, վորոնք
ամենամեծ արագութեամբ, պլանաչափու-
թեամբ, խնայողութեամբ և աշխատանքի
նվազագոյն ծախսով պետք ե կարողա-
նան բաշխել բոլոր անհրաժեշտ մթերքները՝
խստորեն կենտրոնացնելով ամբողջ բաշխ-
ման ապարատը:

Սպառողական կոմունաների և նրանց
միավորումների հիմքում պետք ե դրված
լինի դոյութիւն ունեցող համաքաղաքա-
ցիական և բանլորական կոոպերացիան,
վոր սպառողների ամենախտոր կազմակեր-
պութիւնն ե և կապիտալիզմի պատմու-

թյամբ ամենից շատ նախապատրաստված՝
բաշխման մասնաշաղկան ապարատն է :

Սկզբունքորեն միակ ճիշտը համարելով
կոոպերատիվ ապարատի հետագա կոմուն-
նիստական այդ տեսակ զարգացումը և վոչ
թե այն մի կողմ նետելը, ՀամԿԿ սխտե-
մատիկորեն պետք է շարունակի իր քաղա-
քականությունը, պետք է պարտավորեցնի
կոսսակցության բոլոր անդամներին աշխա-
տել կոոպերատիվներում, վերջիններեա, նաև
արհեստակցական միությունների ողնու-
թյամբ, կոմունիստական վոգուլ ղեկավարի :
զարգացնի կոոպերատիվում միավորված աշ-
խատավոր բնակչության ինքնագործունե-
յությունը և կարգապահությունը, հասնի
այն բանին, վոր ամբողջ բնակչությունն
ընդգրկվի կոոպերատիվներում, և վորպեսզի
այդ կոոպերատիվները ձուլվեն մի միասնա-
կան, վերից վար ամբողջ խորհրդային հան-
րապետությունն ընդգրկող կոոպերատիվի
մեջ. վերջապես, և ամենազինավորը, պրո-
լետարիատի գերակշռող ազդեցությունը աշ-

խատավորների մնացած խավերի վրա մշտա-
պես ապահովված լինի և վոր ամենուրեք
գործնականում փորձվեն տարբեր միջոցներ,
վորոնք հեշտացնում են և իրագործում հին
կապիտալիստական տիպի մանր-բուրժուա-
կան կոոպերատիվների փոխանցումը պրո-
լետարների և կիսապրոլետարների կողմից
ղեկավարվող սպառողական կոմունաների :

ՓՈՂԱՅԻՆ ՅԵՎ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻ
ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

14. Խուսափելով Փարիզի կոմունայի
սխալներից՝ Խորհրդային իշխանությունը
Ռուսաստանում միանգամից զրավեց Պետա-
կան բանկը, ապա անցավ մասնավոր առե-
տրական բանկերի ազգայնացման, ձեռնար-
կեց ազգայնացրած բանկերը, խնայողական
զանձարկիչները և զանձատները Պետական
բանկի հետ միավորելը, այդպիսով ստեղծե-
լով Խորհրդային հանրապետության միաս-
նական ժողովրդական բանկի կմախքը և
բանկը Ֆինանսական կապիտալի տիրապե-

տության տնտեսական կենտրոնից ու չահագործողներին քաղաքական տիրապետության գործիքից վերածեց բանվորական իշխանության գործիքի ու տնտեսական հեղաշրջման լծակի: Նպատակ դնելով խորհրդային իշխանության սկսած գործի հետադա հետևողական ավարտումը, Համկի առաջին հերթին առաջ է քաշում հետևյալ սկզբունքները.

1) ամբողջ բանկային գործի մոնոպոլիզացիան խորհրդային պետության ձեռքում.

2) բանկային ուղեբացիաների արմատական փոփոխումն ու պարզացումը՝ բանկային ապարատը խորհրդային հանրապետության միակերպ հաշվառման և ընդհանուր հաշվապահության ապարատի վերածելու ճանապարհով: Պլանաչափ հասարակական տնտեսության կազմակերպմամբ այդ կհասցնի բանկի վոչնչացմանը և այն կվերածի կոմունիստական հասարակության կենտրոնական հաշվապահության:

15. Կապիտալիզմից կոմունիզմին անցնե-

լու առաջին շրջանում, քանի դեռ լիովին չի կաղմակերպված մթերքների կոմունիստական արտադրությունը և բաշխումը, փողի վոչնչացումը հնարավոր չէ: Այդպիսի դրության ժամանակ բնակչության բուրժուական տարրերը շարունակում են ոգտագործել իբրև մասնավոր սեփականություն մնացած դրամանիշները՝ սպեկուլացիայի, հարստանալու և աշխատավորներին կողոպտելու նպատակով: Հենվելով բանկերի ազդայնացման վրա, Համկի ձգտում է կիրառել մի շարք միջոցներ, վորոնք ընդլայնում են անփող հաշվարկի բնագավառն ու նախապատրաստում փողերի վոչնչացումը, այն է՝ փողերի պարտադիր պահումը ժողովրդական բանկում, բյուջետային գործույժների գործադրումը, փողի փոխարինումը չեկերով, մթերքներ ստանալու իրավունք տվող կարճատև տոմսերով և այլն:

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

16. Կապիտալիստներից խլած արտադրական միջոցների սկսված հանրայնացման դարաշրջանում պետական իշխանությունը դադարում է լինել մակաբուծ ապարատ, վոր կանգնած է արտադրական պրոցեսից հեռու. նա սկսում է վերածվել մի կազմակերպության, վոր անմիջականորեն կատարում է յերկրի տնտեսության կառավարման ֆունկցիան, և նույն չափով ել պետական բյուջեն դառնում է ամբողջ ժողովրդական տնտեսության բյուջե:

Այս պայմաններում յեկամուտների և ծախսերի հաշվեկշիռն իրադրոճելի յե միայն արդյունքների պլանաչափ պետական արդյունքների պլանաչափ պետական արտադրության և բաշխման ճիշտ կազմակերպման դեպքում: Իսկ ինչ վերաբերում է անմիջական պետական ծախքերը ծածկելուն անցողիկ եպոխայում, ապա Համկզ պետք է պաշտպանի սոցիալիստական հեղափոխության առաջին շրջանում կապիտալիստների վրա դրած պատմականորեն անհրաժեշտ և

որինավոր կոնտրիբուցիաների սխտեմից պրոգրեսիվ յեկամտային և դույքային հարկի անցնելը: Իսկ վորչափ վոր այդ հարկն ինքը վերացնում է իրեն, շնորհիվ ունևոր դասակարգերին լայն կերպով եքսպրոպրիացիայի յենթարկելուն, պետական ծախքերի ծածկումը պետք է հանդչի պետական մենաշնորհներից ստացած յեկամուտների մի մասի անմիջական շրջանառության վրա իբրև պետական յեկամուտ:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՇԱՐՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

17. Չգտելով լուծել պատերազմի ժամանակաշրջանում առանձնապես սրված բնակարանային հարցը՝ Խորհրդային իշխանությունը լիովին խել և կապիտալիստական տնտեսների բոլոր տները և հանձնել քաղաքային խորհուրդներին. կատարել է ծայրամասերի բանվորների մասնաշաղկան տեղափոխություն բուրժուական տները. այդ տներից լավագույնները տվել է բանվորական կազմակերպություններին, պետության

Հայկին առնելով այդ շինությունների պահպանությունը՝ ձեռնարկել և բանվորական լեռանը քնելին կահվարասիներով ապահովելուն և այլն:

Նմանալով վերոհիշյալ ուղիով և բնավ ոչ չափելով վոչ-կապիտալիստական տնտեսության շահերը՝ Համկկ խնդիրն այն է, որ արդյունավետ ձևով ձգտի բարելավել աշխատող աշխատանքի բնակարանային պայմանները, այն է՝ վերացնել հին քաղաքամասերի բնակչության կուտակումը և հակառակ ողջապահականությունը, վոչնչացնել անպետք բնակարանները, վերաշինել հները, շինել նորերը, վորոնք համապատասխանում են բանվորական մասսաների դուրսից նոր պայմաններին, տեղավորել աշխատավորներին նպատակահարմար կերպով:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԱՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԿԱՎԱՍՐՈՒՄ

Պրոլետարիատի դիկտատուրայի հաստատումով առաջին անգամն է, վոր հնարավոր է:

րություն և ստեղծվում լիովին իրադործելու սոցիալիստական կուտակչությունների միանիմում-ծրագիրն աշխատանքի պաշտպանության բնագավառում:

Սորհրդային իշխանությունն որենսդրական կարգով անց է կացրել և «Աշխատանքի որենքների կողմքում» հաստատել և բոլոր աշխատավորների համար Ց-ժամյա բանվորական որ, իրրև աշխատանքի առավելագույն ժամանակ, ընդամենը՝ 18 տարեկան հասակին չհասած անձերի, արտադրության առանձնապես վնասակար ճյուղերում, այլև հողի տակ դբադված լեռնարդյունաբերական բանվորների բանվորական որը 6 ժամից չպետք է անցնի. բոլոր աշխատավորների համար շաբաթական 42-ժամյա անընդհատ հանգիստ. արտաժամյա աշխատանքների արգելում՝ վորպես ընդհանուր կանոն. մանուկների և մինչև 16 տարեկան անչափահասների աշխատանքից ոգտվելու արգելում. գիշերային աշխատանքի և արտադրության առանձնապես վնասակար ճյուղերի աշխատանքի, այլև արտաժամյա աշխատանքի

արգելում՝ իրական սեռին պատկանող բոլոր անձների և 18 տարեկանը չհասած արական սեռի անձների համար, կանանց աշխատանքից ազատելը 8 չարաթ ծննդաբերությունից առաջ և 8 չարաթ ծննդաբերությունից հետո՝ պահպանելով լրիվ աշխատավարձն այդ ամբողջ ժամանակամիջոցում և ցույց տալով բժշկական ու դեղային ձրի ոգնություն, յուրաքանչյուր 3 ժամը մեկ անդամ բանվորուհիներին հատկացնել առնվազն կես ժամ յերեսային կերակրելու համար և տալ լրացուցիչ նպաստ կերակրող մայրերին, արհեստակցական միությունների խորհուրդների կողմից ընտրված աշխատանքի տեսչություն և սանիտարական տեսչություն:

Խորհրդային իշխանությունն որենտերական կարգով անց է կացրել ուրիշ աշխատանքը չհաճագործող բոլոր աշխատավորների լիակատար սոցիալական ապահովագրություն աշխատունակության ամեն տեսակի կորստից և աշխարհումս առաջին անգամ ապահովագրություն գործազրկությունից՝ ի

հաշիվ վարձողների և պետության, ապահովագրվածների լիակատար ինքնավարությամբ և արհեստակցական միությունների լայն մասնակցությամբ:

Դեռ ավելին. Խորհրդային իշխանությունը վրոշ տեսակետից ծրագրեր-միևմուտից դենն է անցել և նույն «Աշխատանքի ու բնօրենքների կողքեսում» սահմանել է բանվորական կազմակերպությունների մասնակցություն վարձելու և արձակելու հարցերը լուծելու մեջ. մի տարուց վոչ պակաս անդադար աշխատած բոլոր աշխատավորներին միամսյա արձակուրդ՝ ոռհկի պահպանումով, աշխատավարձի պետական կանոնավորում՝ արհեստակցական միությունների մշակած տարիֆների հիման վրա, վրոշ որդաններ, այն է՝ Խորհուրդներին և արհեստակցական միություններին կից բաշխման և հաշվառման բաժիններ, վրոշ պարտավոր են դործ տալ գործազրկներին:

Սակայն պատերազմի առաջացրած ծայրահեղ ավերածությունը և համաշխարհային իմպերիալիզմի դրոհը հարկադրել են Խոր-

հըրդային իշխանությանը հետևյալ շեղումներն անել. թույլ տալ արտաթամյա աշխատանք կիրառել բացառիկ դեպքերում, սահմանափակելով այն տարեկան 50 որով. թույլատրել 14-ից մինչև 16 տարեկան անչափահասների աշխատանքը, սահմանափակելով նրանց աշխատանքի որը 4 ժամով. միաժամյա արձակուրդի փոխարեն տալ առայժմ՝ յերկու շաբաթվա արձակուրդ, յերկալացնել զիշերային աշխատանքի տևողությունը մինչև 7 ժամ:

Համկկ պետք և լայն պրոպագանդ մղի աշխատավորներին աշխատանքի պաշտպանության բնագավառում ձեռնարկած բոլոր միջոցների յեռանդուն գործադրության մեջ ակտիվ կերպով մասնակից դարձնելու նպատակով, վորի համար անհրաժեշտ և՛

1) ուժեղացնել աշխատանքի տեսչության կազմակերպման և ընդարձակման աշխատանքը՝ այդ նպատակով բանվորների միջից ակտիվ աշխատողներ ջոկելու և նախապատրաստելու միջոցով և տեսչությունը

մանր և տնային արդյունաբերության վրա տարածելու ուղղությամբ.

2) տարածել աշխատանքի պաշտպանությունն աշխատանքի բոլոր տեսակների վրա (կառուցող բանվորների, ցամաքային-ջրային տրանսպորտի, սպասավորների և գյուղատնտեսական բանվորների).

3) աշխատանքից վերջնականապես հանել փոքրահասակներին և կիրառել դեռահասների աշխատանքային որովա հետագա կըրճատումը:

Բացի այդ, Համկկ պետք և նպատակ դնի սահմանել՝

1) առաջիկայում աշխատանքի արտադրողականության ընդհանուր բարձրացմանը զուգընթաց՝ 6-ժամյա առավելագույն աշխատանքային որ, առանց աշխատանքի վարձատրության նվազեցման, սլարտավորեցնելով աշխատավորներին դրանից դուրս՝ առանց հատուկ վարձատրության, յերկու ժամ հատկացնել արհեստի և արտադրության թեորիային, պետական կառավարման

տեխնիկայի գործնական ուսուցմանը և
ուսումնական արվեստին.

2) աշխատանքի արտադրողականությունը
բարձրացնելու համար միջոցներ վարձատրու-
թյան խրախուսիչ սխեման:

Սոցիալական ասպահովության բնագավա-
ռում Համկի ձգտում է լայն պետական ոգ-
նություն կադմակերպել վոչ միայն պատե-
րադմի և տարերային դժբախտությունների
զոհերին, այլև հասարակական հարաբերու-
թյունների աննորմալությունների զոհերին.
վճռական պայքար է մղում ամեն տեսակի
մակարածության ու ձրիակերության դեմ
և նպատակ է դնում դեպի աշխատանքային
կյանքը վերադարձնել յուրաքանչյուրին, ով
դուրս է ընկել աշխատանքի հունից:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ
ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Ժողովրդական առողջապահության բնա-
գավառում Համկի իր գործունեությունը
հիմք է ընդունում ամենից առաջ լայն
առողջապահական և սանիտարական մի շարք

միջոցների գործադրությունը, վորոնք
նպատակ ունեն կանխել հիվանդությունների
զարգացումը: Պրոլետարիատի դիկտատու-
րան արդեն հնարավորություն է տվել կեն-
սագործելու մի շարք առողջապահական ու
բուժական միջոցներ, վորոնք անխրադործելի
յեն բուժական հասարակության չընա-
նակներում՝ դեղատնային գործի, խոչոր
մասնատիրական բուժարանների, կուրորտ-
ների ազգայնացում, բժշկական աշխատան-
քային ուժերի աշխատանքային պարհակու-
թյուն և այլն:

Մյուս համապատասխան Համկի իր մոտա-
կա խնդիրն է համարում՝

1) վճռականորեն գործադրել հոգուտ աշ-
խատավորների մի շարք սանիտարական
միջոցներ, վորոնք են.

ա) բնակավայրերի առողջացումը (հո-
ղի, ջրի և ոգի պահպանումը).

բ) հասարակական սննդի կադմակերպումը
գիտական-առողջապահական հիմունքներով.

գ) վարակիչ հիվանդությունների զարգա-

ցումն ու աբաժոնով կանխող միջոցների
կազմակերպումը.

դ) սանիտարական որենադրությամբ հիմ-
նումը.

2) սոցիալական հիվանդությունների (թո-
քախտ, վեներական հիվանդություն, ալկո-
հոլիզմ և այլն) դեմ պայքարը.

3) հանրամատչելի անվճար և վճարովյալ
բուժական ու դեղային ոգնություն ապահո-
վումը:

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ (ԲՈՒՇԵՎԻԿՆԵՐԻ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կոմունիստական ինտերնացիոնալի սեկցիա

Միաձայն ընդունված է Համա(Բ)Կ XVII համագումարի
կողմից 1934 թ. փետրվարի 10-ին

Համամիութենական կոմունիստական
(բոլշևիկներին) կուսակցությունը, լինելով
Կոմունիստական ինտերնացիոնալի սեկ-
ցիան, ԽՍՀՄ պրոլետարիատի առաջավոր,
կազմակերպված ջոկատն է, նրա դասակար-
գային կազմակերպության բարձրագույն՝
ձևը:

Կուսակցությունն իրագործում է պրոլե-
տարիատի, աշխատավոր գյուղացիության
և բոլոր աշխատավոր մասսաների ղեկավա-
րումը՝ պրոլետարիատի ղեկատուութա-
յին համար, սոցիալիզմի հաղթանակի համար
մղվող պայքարում:

Կուսակցությունը ղեկավարում է պրոլե-
տարական ղեկատուութային բոլոր որգանները
և ապահովում է սոցիալիստական հասարա-
կության հաջող կառուցումը:

Կուսակցությունը պրոլետարական գիտա-
կից յերկաթակուռ կարգապահությամբ
չադկապված միասնական մարտական կազ-

մակերպությունն է: Կուսակցությունն ուժեղ
է իր համախմբվածությամբ, կամքի միաս-
նությամբ և գործողությունների միասնու-
թյամբ, վորոնք անհամատեղելի յեն ծրա-
դրից նահանջելու, կուսակցական կարգա-
պահությունը խախտելու և կուսակցության
ներսում Փրակցիոն խմբավորումների հետ:

Կուսակցությունն իր անդամներից պա-
հանջում է ակտիվ և անձնվեր աշխատանք՝
իրագործելու կուսակցության ծրագիրն ու
կանոնադրությունը, կատարելու կուսակ-
ցության և նրա որդանների բոլոր վորո-
շումները, ապահովելու Կուսակցության
չարքերի միասնականությունը և ամրացնե-
լու յեղբայրական, ինտերնացիոնալ հարա-
բերությունները թե՛ ԽՍՀՄ աղբություննե-
րի աշխատավորների միջև և թե՛ աշխարհի
բոլոր յերկիրների պրոլետարների հետ:

1. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1. Կուսակցության անդամ է համարվում
ամեն Վոք, ով ընդունում է կուսակցության

ծրագիրը, աշխատում է նրա կազմակերպու-
թյուններից մեկի մեջ, յենթարկվում է կու-
սակցության վորոշումներին և մոծում է
անդամավճար:

2. Կուսակցության անդամը պարտավոր
է.

ա) պահպանել կուսակցական խստա-
գույն կարգապահություն, ակտիվորեն
մասնակցել կուսակցության ու յերկրի քա-
ղաքական կյանքին, գործնականում կիրա-
ռել կուսակցության քաղաքականությունը
և կուսակցական որդանների վորոշումները.

բ) անդուլ աշխատել իր գաղափարական
զինվածությունը բարձրացնելու, մարքսիզմ-
լենինիզմի հիմունքները, կուսակցության
կարևորագույն քաղաքական ու կազմակեր-
պական վորոշումները յուրացնելու համար
և բացատրել դրանք անկուսակցական մաս-
սաներին.

գ) վորպես Խորհրդային պետության մեջ
կառավարող կուսակցության անդամ՝ որի-
նակ լինել աշխատանքային ու պետական
կարգապահության պահպանման, տիրապե-

տել իր գործի տեխնիկային, անընդհատ բարձրացնելով իր արտադրական, գործնական վորակավորումը:

3. Անդամների ընդունելությունը կուսակցության մեջ կատարվում է բացառապես անհատական կարգով: Նոր անդամներ ընդունվում են այն թեկնածուների թվից, վորոնք անցել են սահմանված թեկնածուական ստաժը, քաղաքական դրադիտության դպրոցը և յուրացրել են կուսակցության ծրագիրն ու կանոնադրությունը: Կուսակցության անդամ են ընդունվում բանվորները, կոլտնտեսականները, կարմիր-բանակայինները, ուսանողները և ծառայողները, վորոնք իրենց ցույց են տվել համակրողների խմբակներում, խորհուրդներում, արհմիություններում, կոմյերիտմիության մեջ, կոոպերացիայում, պատգամավորական ժողովներում իրենց կատարած աշխատանքով, այն կազմակերպության կարծիք-դնահատականն ստանալուց հետո, վորտեղ աշխատել է կամ աշխատում է ընդունվողը:

Թեկնածուներից կուսակցության անդամ ընդունելու կարգը հետևյալն է.

ա) Սահմանվում է չորս կատեգորիա — 1) վոչ պակաս քան 5 տարվա արտադրական ստաժ ունեցող արդյունաբերական բանվորներ, 2) 5 տարուց պակաս արտադրական ստաժ ունեցող արդյունաբերական բանվորներ, դյուղատնտեսական բանվորներ, բանվորների ու կոլտնտեսականների շարքերից յեւած կարմիր-բանակայիններ և անմիջականորեն ցեխում կամ աշխատամասում աշխատող ինժեներ-տեխնիկական աշխատողներ, 3) կոլտնտեսականներ, տնայնագործական-արհեստագործական արտեւների անդամներ և տարրական դպրոցի ուսուցիչներ, 4) մնացած ծառայողները:

բ) Կուսակցության մեջ ընդունվելու համար առաջին կատեգորիային պատկանող անձերը ներկայացնում են կուսակցական հնգամյա ստաժ ունեցող կուսանդամների յերեք յերաշխավորություն. յերկրորդ կատեգորիային պատկանող անձերը—կուսակցական հնգամյա ստաժ ունեցող կուսան-

դամները հինգ յերաշխավորութիւն. յեր-
րորդ կատեգորիային պատկանող անձերը—
կուսակցական հնգամյա ստաժ ունեցող
կուսանդամների հինգ յերաշխավորութիւն
և ՄՏ կայանի քաղաքային կամ շրջկոմի ներ-
կայացուցչի յերաշխավորութիւնը. չորրորդ
կատեգորիային պատկանող անձերը—տաս-
նամյա կուսատաժ ունեցող կուսանդամների
հինգ յերաշխավորութիւն:

Ծանոթութիւն.—Կոմյերիտմիութիւնից
կուսակցութեան անդամ ընդունելիս՝ բո-
լոր կատեգորիաների համար ՀամԼԿՅԵՄ
շրջանային կոմիտեյի յերաշխավորութիւն-
նը հաշվասարեցվում է կուսակցութեան
յերկու անդամի յերաշխավորութեան:

դ) Այլ կուսակցութիւններից յեւածներն
ընդունվում են բացառիկ դեպքերում՝ կու-
սակցութեան հինգ անդամի յերաշխավորու-
թյամբ, վերոնցից յերեքը տասը տարվա
կուսատաժով, իսկ յերկուսը՝ մինչհեղափո-
խական կուսատաժով, վուչ ալլ կերպ, քան
արտադրական սկզբնական կադմակերպու-
թեան միջոցով, անպայման ՀամԿ(բ)Կ

Կենտկոմի հաստատումով, անխախ ընդուն-
վողի սոցիալական դերութիւնից:

Ծանոթութիւն.—Կենտկոմը կարող է
այլ կուսակցութիւններից յեւածներին
վերջնականապէս կուսակցութեան անդամ
հաստատելու իրավունքը տալ առանձին
յերկրային և մարզային կուսակցական
կոմիտեներին և ազգային կոմկուսների
կենտկոմներին:

դ) Յերաշխավորութիւնների ստուգումը
նախորդում է ընդունելութեանը և կադմում
է տեղական կուսակցական կոմիտեյի պար-
տականութիւնը:

ե) Կուսակցութեան մեջ ընդունելու հար-
ցը նախապէս քննում է սկզբնական կու-
սակցական կադմակերպութիւնը, վճռում է
կադմակերպութեան ընդհանուր ժողովը և
ուժի մեջ է մտնում առաջին ու յերկրորդ
կատեգորիաների համար՝ շրջկոմի կամ
քաղկոմի հաստատումից հետո, իսկ յեր-
րորդ և չորրորդ կատեգորիաների համար՝
մարդկոմի, յերկրկոմի կամ ազգային կոմ-
կուսի Կենտկոմի հաստատումից հետո:

դ) Մինչև քսան տարեկան ներառյալ յերեստաարդները կուսակցութեան մեջ մըտնում են միայն ՀամԼԿՅԵՄ-ի միջոցով:

4. Յերաշխաւորները պատասխանատու յեն իրենց յերաշխաւորյալներին համար և անհրմն յերաշխաւորութիւն տւած լինելու դեպքում յենթարկւում են կուսակցական տուժեքին՝ ընդհուպ մինչև կուսակցութիւնից վտարելը:

5. Թեկնածուներից կուսակցութեան անդամ ընդունվողներին կուսակցական ստաժը հաշվւում է այն ուրից, յերբ համապատասխան կուսակցական սկզբնական կազմակերպութեան ընդհանուր ժողովը վորոշում է ընդունում տվյալ ընկերովը կուսակցութեան անդամ հաստատելու մասին:

6. Մի կազմակերպութեան ամեն մի անդամ մի ուրիշ կազմակերպութեան աշխատանքի չըջանը տեղափոխվելու դեպքում վերջինիս կողմից մտցվում է իր անդամների թվին մեջ:

Մանրութիւն.— Կուսակցութեան անդամների՝ մի կազմակերպութեանից

մյուսը փոխադրվելը տեղի յե ունենում ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի սահմանած կանոնների համաձայն:

7. Կուսակցութեան այն անդամներն ու թեկնածուները, վորոնք յերեք ամսվա ընթացքում առանց հարգելի պատճառների չեն վճարել անդամավճարները, համարվում են կուսակցութիւնից դուրս մնացած, և այդ մասին հայտնվում է սկզբնական կազմակերպութեան անդամների ընդհանուր ժողովին:

8. Վորեւ մեկին կուսակցութեանից վտարելու հարցը վորոշում է այն կազմակերպութեան ընդհանուր ժողովը, վորի անդամն է տվյալ անձնավորութիւնը, և առաջին ու յերկրորդ կատեգորիաներին համար հաստատում է մարդային կամ յերկրային կոմիտեն, իսկ յերրորդ և չորրորդ կատեգորիաներին համար՝ շրջանային կամ քաղաքային կոմիտեն, ըստ վորում տվյալ անձնավորութիւնը կուսակցական կազմակերպութեան ընդհանուր ժողովի կամ կուսակցական կոմիտեյի կողմից վտարվելու ուրից

հետացվում է կուսակցական աշխատանքից :
Կուսակցությունից վտարված անդամներին
մասին հրապարակվում է կուսակցական
մամուլում, վտարման պատճառի մատնա-
նշումով :

9. ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի պարբերական
վորոշումներով կատարվում են զտումներ՝
կուսակցությունը սխառնամառիկ կերպով
մաքրելու համար :

դասակարգայնորեն խորթ և թշնամի
տալ ընդհանրացումները :

յերկերեսանիներեց, վորոնք խաբում են
կուսակցությանը, թաղցնում են նրանից ի-
րենց իսկական հայացքները և վիժեցնում են
կուսակցության քաղաքականությունը :

կուսակցության ու պետության յերկաթե
կարգապահությունը բացահայտ կամ քո-
ղարկված ձևով խախտողներեց :

բուրժուական տարրերի հետ սերտաճող
վերասերվածներեց :

կարիերիստներեց, մորթապաշտներեց և
բյուրոկրատացած տարրերեց :

բարոյապես քայքայվածներեց, վորոնք ի-

րենց անվաշելու է վարքագծով գցում են
կուսակցության արժանապատվությունը,
արատալորում են կուսակցության գրոշը :

պասսիվներեց, վորոնք չեն կատարում
կուսակցության անդամի պարտականու-
թյունները և չեն յուրացրել կուսակցության
ծրագիրը, կանոնադրությունը և կարևորա-
գույն վորոշումները :

11. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՈՒԹՅԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

10. Կուսակցության մեջ մտնել ցանկացող
բոլոր անձերը անցնում են թեկնածուական
ստաժ, վորի նպատակն է նրանց հիմնավո-
րապես ծանոթացնել կուսակցության ծրա-
գրին, կանոնադրությանն ու տալտիկային
և ստուգել թեկնածուի անձնական հատկու-
թյունները :

11. Թեկնածու ընդունելու կարգը (կատե-
զորիաների բաժանելը, յերաշխալորու-
թյունների բնույթը և նրանց ստուգումը,
կադմատկերպության վորոշումը՝ ընդունե-

լության մասին և կուսկոմի կողմից հաստատվելը) բոլորովին նույնն է, ինչ վոր կուսակցության անդամ ընդունելիս:

12. Թեկնածուական ստատ սահմանվում է՝ առաջին կատեգորիայի համար մի տարի, յերկրորդ, յերրորդ և չորրորդ կատեգորիաների համար՝ յերկու տարի:

Ծանոթութեան.—Այլ կուսակցութեաններուց յեւածները, անկախ իրենց սոցիալական դրութեանից, անցնում են թեկնածուական յեռաւյա ստատ:

13. Կուսակցութեան անդամութեան թեկնածուները մասնակցում են այն կադմակերութեան ժողովներին, վորին նրանք պատկանում են, խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

14. Թեկնածուները մուծում են սովորական անդամավճար տեղական կուսակցական կոմիտեի դրամարկղը:

III. ՀԱՍԱԿՐՈՂՆԵՐԻ ԽՍԲԱԿՆԵՐԻ ՍԱՍԻՆ

15. Կուսակցութեանն ամենամոտ անկուսակցական ակտիվիստներին, վորոնք դոր-

ծով—արտադրութեան մեջ ցույց են տվել իրենց նվիրվածութեանը կուսակցութեանը, բայց դեռ նախապատրաստված չեն կուսակցութեան մեջ ընդունվելու համար, Համ. Կ(բ) Կ շուրջը կադմակերպելու նպատակով՝ սկզբնական կուսակցական կադմակերպութեաններին կից ստեղծվում են Համ Կ(բ) Կ համակրողների խմբակներ, վորոնք անպայման յեթարկվում են կուսակցութեան որդանների բոլոր վորոշումներին:

16. Համակրողներին խմբակներին մեջ ընդունելութեանը կատարվում է գործարանային, հիմնարկային և այլ կուսակցական կոմիտեներին, ՄՏ կայաններին, խորհրդատեւութեաններին և յերկաթուղային տրանսպորտի քաղաքայիններին վորոշումներով, կուսակցութեան յերկու անգամի յերաշխաւորութեամբ:

17. Համ Կ(բ) Կ համակրողներին խմբակներում կադմակերպվածները պարտավոր են հաճախել բոլոր կուսակցական դռնբաց ժողովները, վորտեղ նրանք ոգտվում են խորհրդակցական ձայնի իրավունքով, ակտի-

վորեն պայքարել կուսակցության և կառավարության վորոշումների կատարման համար, կուսակցական կադմակերպությունների ղեկավարությամբ սխտեմատիկ կերպով աշխատել իրենց զադախարական-քաղաքական մակարդակը բարձրացնելու համար:

IV. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԻ ՄԱՍԻՆ

18. Կուսակցության կազմակերպական կառուցվածքի ղեկավար սկզբունքը դեմոկրատական ցենտրալիզմն է, վորը նշանակում է՝

ա) վերից վար՝ կուսակցության բոլոր ղեկավար որդաններին ընտրականությունը.

բ) կուսակցական որդանների պարբերական հաշվետվությունն իրենց կուսակցական կազմակերպություններին առաջ.

գ) կուսակցական խիստ կարգապահություն և փոքրամասնության յենթարկվելը մեծամասնության.

դ) բարձրագույն որդանների վորոշումներին անպայման պարտադիր լինելը ստորին որ-

դանների և կուսակցության բոլոր անդամների համար:

19. Կուսակցությունը կառուցվում է դեմոկրատական ցենտրալիզմի հիմունքներով ըստ տերիտորիալ-արտադրական հատկանիշի. վորեւ շրջան սպասարկող կադմակերպությունը վերագաւս է համարվում տվյալ շրջանի մի մասն սպասարկող բոլոր կադմակերպությունների նկատմամբ, կամ վորեւ արտադրության վամ կառավարչության սմբողջ ճյուղն սպասարկող կադմակերպությունը վերագաւս է համարվում տվյալ ճյուղի մասերն սպասարկող բոլոր կադմակերպություններին նկատմամբ:

20. Կուսակցական բոլոր կադմակերպություններն ախտոնում են տեղական հարցերը լուծելիս, վորչախտյ աղ վորոշումները չեն հակառտւմ կուսակցության վորոշումներին:

21. Յուրաքանչյուր կադմակերպության բարձրագույն ղեկավար որդանն է ընդհանուր ժողովը, կոնֆերենցիան վամ համադումարը:

22. Ընդհանուր ժողովը, կոնֆերենցիան

կամ համագումարն ընտրում են կոմիտե,
վորը նրանց գործադիր որդանն է և ղեկա-
վարում և կազմակերպության ամբողջ ըն-
թացիկ աշխատանքը:

23. Կուսակցության վազմակերպման
սխեման հետևյալն է՝

ա) ԽՍՀՄ տեբրիտորիա—Համամիութենա-
կան համագումար—Համկ(բ)Կ Կենտկոմ.

բ) մարզեր, յերկիրներ, հանրապետու-
թյուններ—մարզային, յերկրային կոնֆե-
րենցիաներ, ազգային կոմկուսներ և համա-
գումարներ—մարզկոմներ, յերկրկոմներ,
ազգային կոմկուսների կենտկոմներ.

գ) քաղաքներ, չրջաններ—քաղաքային ու
չրջանային կոնֆերենցիաներ—քաղաքային
ու չրջանային կոմիտեներ.

դ) ձևոնարկություններ, գյուղեր, կու-
տետետություններ, ՄՏ կայաններ, վար-
միր-բանակային զորամասեր, հիմնարկներ—
սկզբնական կուսակցական կազմակերպու-
թյունների ընդհանուր ժողովներ, կոնֆե-
րենցիաներ—սկզբնական կուսակցական կո-
միտեներ (զործարանային կուսկոմիտե,

ֆաբրիկային կուսկոմիտե, կարմիր-բանա-
կային զորամասի կուսբյուրո և այլն):

24. Յենթարկման, հաշվետվության, կու-
սակցական վորոշումների ընթացքի ու վե-
ճարկման կարգը (վերադաս ինստանցիայից
դեպի ստորին ինստանցիա)—Համամիութե-
նական համագումար, Համկ(բ)Կ Կենտկոմ,
մարզային-յերկրային կոնֆերենցիա, ազ-
գային կոմկուսների կոնֆերենցիա կամ
համագումար, մարզային, յերկրային կոմի-
տե, ազգային կոմկուսի Կենտկոմ, քաղա-
քային—չրջանային կոնֆերենցիա, քաղա-
քային—չրջանային կոմիտե և այլն:

25. Կուսակցական դիրեկտիվներն ու վո-
րոշումներն իրագործելու (և խորհրդային-
տետետական որդաններում ու ստորին կուս-
կազմակերպություններում դրանց կատա-
րումն ստուգելու) նպատակով ղործնական
աշխատանք կատարելու համար՝ մարզկոմ-
ներում, յերկրկոմներում, ազգային կոմ-
կուսներին կենտկոմներում և Համկ(բ)Կ
Կենտկոմում ստեղծվում են ամբողջական
արտադրական-ճյուղային բաժիններ:

ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմում՝

ա) Գյուղատնտեսական, բ) Արդյունաբերական, գ) Տրանսպորտային, դ) Պլանային-Ֆինանսատնտրական, ե) Քաղաքական-վարչական, զ) Ղեկավար կուսորդաններին, է) Կուլտուրայի և լենինիզմի պրոպագանդի, ը) Մարքսի-Ենգելսի-Լենինի ինստիտուտ (ինչպես և 2 սեկտոր՝ Գործերի կառավարչության և Հատուկ) :

Մարզկոմներում—յերկրկոմներում և աղյուսակին կոմկուսների կենտկոմներում՝

ա) Գյուղատնտեսական, բ) Արդյունաբերական-տրանսպորտային, գ) Խորհրդային-տնտեսական, դ) Կուլտուրայի և լենինիզմի պրոպագանդի, ե) Ղեկավար կուսորդաններին (քաղաքային ու չրջանային) և Հատուկ սեկտոր :

Յուրաքանչյուր արտադրական-ճյուղային բաժնում կենտրոնացվում է տվյալ ճյուղի ամբողջ աշխատանքը՝ կազմակերպական-կուսակցական աշխատանք, կադրերի բաշխում ու պատրաստում, ազիտ-մասսայա-

կան աշխատանք, արտադրական պրոպագանդ, հսկողութուն համապատասխան խորհրդային-տնտեսական որդանների և կուսակցական կազմակերպությունների կողմից կուսակցական վորոշումները կատարելու վրա :

26. Կուսակցության յուրաքանչյուր կազմակերպություն վերջնականապես հաստատվելուց հետո իրավունք ունի ունենալու իր կնիքը, բայց միմիայն համապատասխան վերադաս կուսակցական կազմակերպության սանկցիայով :

V. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

● 27. Կուսակցության գերագույն որդանը Համագումարն է : Հերթական համագումարները հրավիրվում են վոչ ուշ, քան յերեք տարին մի անգամ : Արտակարգ համագումարները հրավիրվում է Կենտրոնական Կոմիտեն սեփական նախաձեռնությամբ կամ կուսակցական վերջին համագումարում ներկայացված անդամների ընդհանուր թվի

առնվազն մի յերրորդի պահանջով: Կուսակցական համագումարի հրավիրումը և որակարգը հայտարարվում ե վոչ ուշ, քան համագումարից մեկ ու կես ամիս առաջ: Արտակարգ համագումարները հրավիրվում են յերկու ամսվա ժամանակամիջոցում:

Համագումարը վստիքական ե համարվում, յեթե նրանում ներկայացված ե վերջին հերթական համագումարում ներկայացված՝ կուսակցության բոլոր անդամների կեսից վոչ պակասը:

Կուսակցության համագումարի ներկայացուցչության նորմաները սահմանում ե Կենտրոնական Կոմիտեն:

28. Այն դեպքում, յերբ Կենտրոնական Կոմիտեն 27-րդ կետում մատնանշված ժամանակամիջոցում չհրավիրի արտակարգ համագումար, արտակարգ համագումարի հրավիրումը պահանջող կազմակերպություններն իրավունք ունեն ստեղծելու կազմակերպական կոմիտե, վորն ուղտվում ե Կենտրոնական Կոմիտեյի իրավունքներով

արտակարգ համագումար հրավիրելու հարցում:

29. Համագումարը՝

ա) լսում և հաստատում ե Կենտրոնական Կոմիտեյի, Կուսակցական Վերահսկողության Հանձնաժողովի, Կենտրոնական Վերստուգիչ Հանձնաժողովի և այլ կենտրոնական կազմակերպությունների հաշվետվության:

բ) վերանայում և փոփոխում ե կուսակցության ծրագիրն ու կանոնադրությունը:

գ) վորոշում ե կուսակցության տակտիկական դիմն ընթացիկ քաղաքականության հիմնական հարցերի վերաբերյալ:

դ) ընտրում ե Կենտրոնական Կոմիտե, Կուսակցական Վերահսկողության Հանձնաժողով, Կենտրոնական Վերստուգիչ Հանձնաժողով և նշում ե Խորհրդային Վերահսկողության Հանձնաժողովի կազմը՝ ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի հաստատմանը ներկայացնելու համար:

30. Կենտրոնական Կոմիտեն և մյուս կենտրոնական կազմակերպություններն

ընտրվում են համագումարի սահմանած կազմով: Կենտրոնական Կոմիտեյի անդամները հեռանալու դեպքում Կենտկոմի կազմը լրացվում է համագումարի ընտրած թեկնածուներին՝ համագումարի սահմանած կարգով:

31. Կենտրոնական Կոմիտեն առնվազն մի պլենար նիստ է ունենում 4 ամիսը մեկ անգամ: Կենտկոմի անդամության թեկնածուները Կենտկոմի պլենումներին նիստերին ներկա չեն լինում խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

32. Կենտրոնական Կոմիտեն կազմակերպում է քաղաքական աշխատանքի համար—Քաղաքական բյուրո, կազմակերպական աշխատանքի ընդհանուր ղեկավարման համար—Կազմակերպական բյուրո և կազմակերպական ու գործադիր բնույթ կրող ընթացիկ աշխատանքի համար—Քարտուղարություն:

33. Կենտրոնական Կոմիտեն համագումարներին միջև ընկած ժամանակամիջոցում ղեկավարում է կուսակցության ամբողջ

աշխատանքը, ներկայացնում է կուսակցությունը՝ այլ կուսակցություններին, կազմակերպություններին և հիմնարկներին հետ ունեցած հարաբերություններում, կազմակերպում է կուսակցության ղանադան հիմնարկներ և ղեկավարում է նրանց գործունեյությունը, նշանակում է կենտրոնական որդաններին խմբադրությունները, վորոնք աշխատում են նրա վերահսկողությամբ, և հաստատում է տեղական խոշոր կազմակերպությունների կուսակցական որդաններին խմբադիրներին, կազմակերպում և ղեկավարում է հասարակական նշանակություն ունեցող ձեռնարկությունները, բաշխում է կուսակցության ուժերն ու միջոցները և վարում է կենտրոնական դրամարկղը:

Կենտրոնական Կոմիտեն ուղղություն է տալիս կենտրոնական խորհրդային և հասարակական կազմակերպություններին աշխատանքին՝ նրանցում յեղած կուսակցական խմբակներին միջոցով:

34. Բուլչևիկյան ղեկավարությունն ու

քաղաքական աշխատանքն ուժեղացնելու նպատակով, Կենտրոնական Կոմիտեն իրավունք ունի ստեղծել քաղաքական բաժիններ և ջոկել Կենտկոմի կուսակցական կադմակերպիչներ սոցիալիստական շինարարության հետ մնացող այն ճակատամասերում, վերոնք առանձնապես կարևոր նշանակություն են ստանում ժողովրդական տնտեսության ու ամբողջ յերկրի համար, ինչպես նաև, յերբ քաղաքական բաժինները կատարում են իրենց հարվածային խնդիրները՝ վերածել դրանք արտադրական-տնտեսական հատկանիշով կառուցված սովորական կուսակցական որդաններին:

Քաղբաժիններն աշխատում են համապատասխան արտադրական կուսակցական կոմիտեների իրավունքներով և ղեկավարվում են անմիջականորեն ՀամԿ(բ) Կենտկոմի կողմից Կենտկոմի արտադրական-ճյուղային բաժինների միջոցով, կամ հատկապես կադմակերպված քաղվարչությունների ու քաղսեկտորների միջոցով:

35. Կենտրոնական Կոմիտեն պարբերա-

բար իրազեկ և դարձնում կուսակցական կադմակերպություններին իր աշխատանքի մասին:

36. Կուսակցական վերահսկողության Հանձնաժողովը՝

ա) վերահսկում և կուսակցության և ՀամԿ(բ) Կենտկոմի վորոշումների կատարմանը.

բ) պատասխանատվության և կանչում կուսակցական կարգապահությունը խախտող մեղավորներին.

գ) պատասխանատվության և կանչում կուսակցական ետիկան խախտող մեղավորներին:

37. Կենտրոնական վերստուգիչ Հանձնաժողովը վերստուգում ե՝ ա) գործերի ընթացքի արագությունն ու ճշտությունը կուսակցության կենտրոնական որդաններում և ՀամԿ(բ) Կենտկոմի Քարտուղարության ապարատի կանոնավորությունը. բ) ՀամԿ(բ) Կենտկոմի դրամարկղը և ձեռնարկությունները:

VI. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ

ՅԵՐԿՐԱՅԻՆ—ՄԱՐԶԱՅԻՆ—ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

38. Մարզային—յերկրային—հանրապե-
տական կուսակցական կազմակերպության
բարձրագույն ուղանքն է մարզային—յերկ-
րային կուսակցական կոնֆերենցիան կամ
ազգային կոմկուսի համագումարը, իսկ
դրանց մեջև ընկած ժամանակամիջոցում՝
մարզային—յերկրային կոմիտեն, ազգային
կոմկուսի կենտկոմը։ Իրենց գործունեյու-
թյան մեջ նրանք ղեկավարվում են Համա-
միութենական կոմունիստական կուսակցու-
թյան և նրա ղեկավար ուղանքների ընդհա-
նուր վորոշումներով։

39. Հերթական յերկրային—մարզային
կոնֆերենցիա կամ ազգային կոմունիստա-
կան կուսակցությունների համագումար
հրավիրում է յերկրային—մարզային կոմի-
տեն—ազգային կոմկուսի կենտկոմը՝ մեկ
ու կես տարին մի անգամ, իսկ արտակարգ
կոնֆերենցիան կամ համագումարը հրա-

վիրվում է յերկրային—մարզային կոմիտե-
յի—ազգային կոմկուսի կենտկոմի վորոշ-
մամբ կամ մարզի—յերկրի—հանրապետու-
թյան մեջ մտնող կազմակերպությունների
անդամների ընդհանուր թվի մի յերբորդի
պահանջով։

Յերկրային—մարզային կոնֆերենցիայի,
ազգային կոմկուսի համագումարի ներկա-
յացուցչության նորմաները սահմանում է
յերկրային—մարզային կոմիտեն—ազգային
կոմկուսի կենտկոմը։

Յերկրային—մարզային կոնֆերենցիան,
ազգային կոմկուսի համագումարը լսում ու
հաստատում է յերկրային—մարզային կո-
միտեյի—ազգային կոմկուսի կենտկոմի,
վերստույգի հանձնաժողովի և յերկրային
ու մարզային այլ հիմնարկների հաշվետու
ղեկուցումները, քննարկում է յերկրի—
մարզի կամ հանրապետության կուսակցա-
կան, խորհրդային, տնտեսական, արհմի-
ութենական աշխատանքի հարցերը և ընտ-
րում է յերկրային—մարզային կոմիտե
(հանրապետություններում՝ ազգային կոմ-

կուսի Կենտկոմ), Վերստուգիչ Հանձնա-
ժողով և կուսակցութեան Համամիութենա-
կան համադրումարի պատգամավորներ:

40. Յերկրային—մարդային կոմիտեն,
իսկ հանրապետութիւններում՝ ազգային
կոմկուսի Կենտկոմը, ընթացիկ աշխատան-
քի համար ընտրում է համապատասխան
գործադիր որդաններ՝ 11 հոգուց վոչ ավե-
րի կազմով, վորոնք հաստատվում են
ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի կողմից, և յերկու
քարտուղար՝ առաջին և յերկրորդ: Քար-
տուղարների համար պարտադիր է ստանվա-
զըն 12 տարվա կուսակցական ստաժ:

41. Յերկրային—մարդային կոմիտեն—
ազգային կոմկուսի Կենտկոմը կազմակեր-
պում է կուսակցութեան զանազան հիմ-
նարկներ՝ յերկրի—մարդի—հանրապետու-
թեան սահմաններում, ղեկավարում է
նրանց գործունեությունը, նշանակում է
յերկրային—մարդային կուսակցական որ-
դանի խմբագրութիւնը, վորն աշխատում
է նրա վերահսկողութեան տակ, ղեկավա-
րում է արտակուսակցական կազմակերպու-

թիւններում յեղած կուսակցական խմբե-
րը, կազմակերպում և ղեկավարում է իր
այն ձեռնարկութիւնները, վորոնք ընդհա-
նուր նշանակութիւն ունեն մարդի—յերկ-
րի—հանրապետութեան համար, իր կազմա-
կերպութեան սահմաններում քաշխում է
կուսակցութեան ուժերն ու միջոցները և
վարում է յերկրային—մարդային—հանրա-
պետական կուսակցական ղրամարկը:

42. Յերկրային—մարդային կոմիտեյի—
ազգային կոմկուսի Կենտկոմի պլենումը
հրավիրվում է առնվազն յերեք ամիսը մեկ
անգամ:

43. Յերկիրների ու հանրապետութիւն-
ների կազմի մեջ մտնող ազգային և այլ
մարդերի ու ինքնավար հանրապետութիւն-
ների կուսակցական կազմակերպութիւն-
ներն աշխատում են յերկրային կոմիտենե-
րի—ազգային կոմկուսների կենտկոմների
ղեկավարութեամբ և իրենց ներքին կյան-
քում ղեկավարվում են այն ղեկաշխիւններով,
վոր շարադրված են կուսակցութեան կանո-
նադրութեան VI գլխում յերկրային, մար-

դային և հանրապետական կադմակերպու-
թյունները մասին :

(VII. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ
ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ)
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

44. Քաղաքային—չրջանային կուսակ-
ցական կոնֆերենցիան հրավիրվում է քա-
ղաքային—չրջանային կոմիտեյի կողմից
վոչ պակաս, քան տարեկան մի անգամ,
արտակարգ կոնֆերենցիան՝ քաղաքային—
չրջանային կոմիտեյի վորոշումով կամ քա-
ղաքային—չրջանային կադմակերպության
մեջ մտնող կադմակերպություններին ան-
դամների ընդհանուր թվի մի յերրորդի
պահանջով :

Քաղաքային—չրջանային կոնֆերենցիան
լսում և հաստատում է քաղաքային—չրջա-
նային կոմիտեյի, վերստուգիչ հանձնաժո-
ղովի ու քաղաքային—չրջանային այլ հիմ-
նարկներին հաշվետվությունները, ընտրում
է քաղաքային—չրջանային կոմիտե, վեր-
ստուգիչ հանձնաժողով և յերկրային—մար-

դային կոնֆերենցիայի կամ ազգային կոմ-
կուսի համագումարի պատգամավորներ :

45. Քաղաքային կոմիտեյի քարտուղարի
համար պարտադիր է տասնամյա կուսակ-
ցական ստաժ, իսկ չրջանային կոմիտեյի
քարտուղարի համար՝ յոթնամյա կուսակ-
ցական ստաժ : Քաղաքային և չրջանային
կոմիտեներին քարտուղարներին հաստատում
է մարզկոմը, յերկրկոմը կամ ազգային
կոմկուսի Կենտկոմը :

46. Քաղաքային—չրջանային կոմիտեն
ընտրում է 5—7 հոգուց բաղկացած բյուրո,
կադմակերպում ու հաստատում է սկզբնա-
կան կուսակցական կադմակերպությունները
ձեռնարկություններում, խորհանդեսու-
թյուններում, ՄՏԿայաններում, կոլտնտե-
սություններում և հիմնարկներում, վա-
րում է բոլոր կոմունիստների ցուցակադրու-
մը, կադմակերպում է կուսակցության դա-
նադան հիմնարկներ քաղաքի ու չրջանի
սահմաններում և ղեկավարում է նրանց
գործունեյությունը, նշանակում է քաղա-
քային—չրջանային կուսակցական որդանի

խմբադրին, վորն աշխատում ե նրա ղեկավարությամբ ու վերահսկողությամբ, դեկավարում ե արտակուսակցական կազմակերպությունների կուսակցական խմբակներին, կազմակերպում ե համաքաղաքային, շրջանային նշանակութիւն ունեցող իր ձեռնարկութիւնները, քաղաքի և շրջանի սահմաններում բաշխում ե կուսակցութեան ուժերն ու միջոցները և վարում ե քաղաքային—շրջանային դրամարկղը: Քաղաքային—շրջանային կոմիտեն յերկրային—մարզային կոմիտեյին—ազգային կոմիտեի կենտկոմին հաշվետւութիւն ե ներկայացնում իր գործունեութեան մասին՝ Համկ(բ) կենտկոմի սահմանած ժամկետներում և ձևով:

47. Խորհուրդ քաղաքներում Համկ(բ) կենտկոմի թույլտւությամբ ստեղծւում են քաղաքային կոմիտեյին յենթակա ռայոնական կազմակերպութիւններ:

VIII. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

48. Կուսակցութեան հիմքն են կազմում սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւնները: Սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւններն ստեղծւում են ֆարրիկաներում, գործարաններում, խորհատնտեսութիւններում և տնտեսական այլ ձեռնարկութիւններում, կոլտնտեսութիւններում, ՄՏ կայաններում, կարմիր-բանակային զորամասերում, գյուղերում, հիմնարկներում և այլն, յերբ կա կուսակցութեան առնչալն յերեք անգամ: Այն ձեռնարկութիւններում, կոլտնտեսութիւններում, հիմնարկներում և այլն, վորտեղ կուսակցութեան անդամներ թիւը յերեքից սլակաս ե, ստեղծւում են թեկնածուական կամ կուսակցական—կոմյերիտական խմբեր, վորոնց գլխավորում ե շրջկոմների, քաղկոմների կամ քաղբաժինների կողմից՝ ջոկված կուսկազմակերպչը: Սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւնները հաս-

տատում են շրջանային կամ քաղաքային կոմիտեները կամ համապատասխան քաղաք-ժինները:

49. Խոշոր ձեռնարկություններում, հիմնարկներում, կոլտնտեսություններում և այլն, վորոնք ունեն մեծ թվով կոմունիստներ (100 անդամից մինչև 3000 և ավելի), ամբողջ ձեռնարկությունը, հիմնարկը և այլն ընդգրկող ընդհանուր սկզբնական կուսակցական կազմակերպության ներսում, լուրաքանչյուր առանձին դեպքում՝ շրջկոմի—քաղկոմի կամ համապատասխան քաղ-բաժնի հաստատումամբ՝ կարող են կազմակերպվել կուսակցական կազմակերպություններ ըստ ցեխերի, աշխատամասերի, բաժինների և այլն: Ցեխային, աշխատամասային և այլ կազմակերպությունների ներսում իրենց հերթին կարող են ստեղծվել կուսակցական խմբակներ՝ ըստ ձեռնարկության բրիգադների, ագրեգատների և այլն:

50. Սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունը բանվորական և գյուղացիա-

կան միասաններին կապում է կուսակցու-թյան ղեկավար օրգանների հետ: Նրա խնդիրն է՝

1) ագիտացիոն և կազմակերպական աշխատանք կատարել մասսաների մեջ հանուն կուսակցության լոզունգների ու վորոշումների.

2) դրավել համակրողներ ու նոր անդամներ և նրանց տալ քաղաքական դաստիարակություն.

3) ոժտնդակել շրջկոմին—քաղկոմին կամ քաղբաժնին՝ նրա ամենօրյա կազմակերպական և ագիտացիոն աշխատանքում.

4) մորթիլիցալի աշխատանքներին ձեռնարկություններում, խորհտնտեսություններում, կոլտնտեսություններում և այլն՝ կատարելու արտադրական սլանը, ամրացնելու աշխատանքային կարգապահությունը և զարգացնելու հարվածայնությունը.

5) պայքար մղել ձեռնարկություններում, խորհտնտեսություններում, կոլտնտեսություններում թափթխվածության և

գործն անտնտեսաբար վարելու դեմ, ամենորյա հոգատարությունն ցույց տալ բանվորներին ու կոլտնտեսականների կենցաղային պայմանները բարելավելու համար.

6) վորպես կուսակցական ուղան՝ ակտիվ կերպով մասնակցել յերկրի քաղաքական ու տնտեսական կյանքին:

51. Ընթացիկ աշխատանքը վարելու համար սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունն ընտրում է կուսակցական կոմիտե (Ֆարկուսկոմ, գործկուսկոմ և այլն) 11 հոգուց վոչ ավելի կազմով, մի տարի ժամանակով, իսկ ցեխային կազմակերպությունն ընտրում է կուսակցական կազմակերպիչ, վորին հաստատում է սկզբնական կուսակցական կոմիտեն:

15 հոգուց պակաս անդամ և թեկնածու ունեցող կուսակցական կազմակերպություններում կուսակցական կոմիտեներ չեն ստեղծվում, այլ ընտրվում են կուսակցական կազմակերպիչներ:

Սկզբնական կուսակցական կոմիտեներում, վորոնք միավորում են կուսակցու-

թյան վոչ ավելի քան 100 անդամ, կուսակցական աշխատանքը վարում են, վորպես կանոն, արտադրության մեջ աշխատելուց չազատված աշխատողները: Մինչև 1000 կուսանդամ ընդգրկող կուսակցական կոմիտեներում պետք է աշխատեն արտադրության մեջ աշխատելուց ազատված 2—3 վճարովի աշխատողներ: Մինչև 3000 և ավելի անդամ ընդգրկող կուսկոմիտեներում կարող են աշխատել արտադրությունից ազատված 4—5 ընկերներ:

Սկզբնական կուսակցական կոմիտեների քարտուղարների համար պարտադիր է առնվազն 3—ամյա կուսակցական ստաժ, իսկ կուսկազմակերպիչների համար՝ 2—ամյա կուսակցական ստաժ:

IX. ԿԱՐՄԻ ԲԱՆԱԿ

ԿՈՒՍԱԶՍԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

52. Կարմիր բանակի, Կարմիր նավատորմի և ավիացիայի կուսակցական աշխատանքի ընդհանուր ղեկավարությունն իրագործում է ԲԳԿԻ Քաղաքական վարչու-

թյունը, վորն աշխատում է ՀամԿ(բ)Կ
Կենտկոմի ռազմական բաժնի իրավունքով:
ԲԳԿԲ Քաղվարչությունն իր ղեկավարու-
թյունը կենսադործում է իր կողմից նշա-
նակվող քաղբաժինների, ղինկոմների և
Համապատասխան բանակային կոնֆերեն-
ցիաներում ընտրվող կուսակցական հանձ-
նաժողովների միջոցով:

Կարմիր բանակի, նավատորմի և ավիա-
ցիայի կուսակազմակերպություններն աշխա-
տում են ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի հաստատած
հատուկ հրահանգի հիման վրա:

53. Ուլրուդներին, նավատորմներին ու բա-
նակի քաղբաժինների պետերին համար պար-
տադիր է 10-ամյա կուսակցական ստաժ,
գլխիկիաներին ու բրիգադների քաղբաժին-
ների պետերին համար՝ 6-ամյա կուսակցա-
կան ստաժ:

54. Քաղորդանքները պարտափոր են սերտ
կապ սրահպանել տեղական կուսակցական
կոմիտեների հետ՝ քաղորդանքների ղեկա-
վարների և ղինկոմների (քաղբաժնի գծով
ոգնականներին) մշտական մասնակցությամբ

տեղական կուսակցական կոմիտեներում,
ինչպես նաև կուսկոմիտեներում քաղորդան-
քների պետերի և ղինկոմների (քաղաքական
գծով ոգնականներին) գեկուցումները զորա-
մասներում կատարվող քաղաշխատանքի մա-
սին սխտեմատիկաբար լսելու միջոցով:

X. ԱՐՏԱԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԽՍԲԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

55. Արտակուսակցական խորհրդային,
արհմիութենական, կոոպերատիվ և այլ
մասնայական կազմակերպությունների բո-
լոր համագումարներում, խորհրդակցու-
թյուններում և ընտրովի որպաններում,
վորտեղ կա կուսակցության առնվազն յերեք
անդամ, կազմակերպվում են կուսակցական
խմբակներ, վորոնց խնդիրն է բազմակող-
մանիորեն ուժեղացնել կուսակցության աղ-
ղեցությունը և կիրառել նրա քաղաքակու-
նությունն արտակուսակցական միջավայ-
րում, ամրապնդել կուսակցական ու խոր-
հրդային յերկաթե կարգապահությունը,
սրաքար մղել բյուրոկրատիզմի դեմ, ստու-

գել կուսակցական ու խորհրդային դիրքերի տիրմանը կատարումը:

Ուժերն ընթացիկ աշխատանքի համար ընտրում ե քարտուղար:

56. Ուժերը, անկախ իրենց նշանակությունից, ամբողջովին յենթարկվում են համապատասխան կուսկազմակերպություններին (ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմ, յերկրկոմ, մարզկոմ, աղգային կոմկուսի Կենտկոմ, քաղկոմ, շրջկոմ): Ուժերը բոլոր հարցերում պարտավոր են խոստիվ և անշեղ կերպով հետևել Կուսակցական ղեկավար կազմակերպությունների վորոշումներին:

XI. ՆԵՐԿՈՒՍԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻ ՅԵԿ ԿՈՒՍԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

57. Կուսակցական քաղաքականության հարցերի աղատ և դործարար քննարկումն առանձին կազմակերպություններում կամ ամբողջ կուսակցության մեջ կուսակցության յուրաքանչյուր անդամի անկապտելի իրավունքն և, վորը բղխում և ներկուսակցական դեմոկրատիայից: Միմիայն ներկու-

սակցական դեմոկրատիայի հիման վրա հնարավոր ե ծավալել բղղևիկյան ինքնաքննադատությունը և ամրացնել կուսակցական կարգապահությունը, վորը պետք և լինի դիտակցական և վոչ մեխանիկական: Սակայն լայն դիսկուսիան, մանավանդ համախուժենական մասշտաբի դիսկուսիան կուսակցական քաղաքականության հարցերի շուրջը, պետք ե այնպես կազմակերպված լինի, վոր նա չհանդեցնի աննշան փոքրամասնության փորձերին՝ իր կամքը փաթաթելու կուսակցության հսկա մեծամասնության վղին, կամ Փրակցիոն խմբավորումներ կազմակերպելու փորձերին, վորոնք ջատում են կուսակցության միասնությունը, պառակտում առաջացնելու փորձերին, վորոնք կարող են յերերել պրոլետարիատի դիկտատուրայի ուժն ու տոկոնությունը, ուրախություն պատճառելով բանվոր դասակարգի թչնամիներին: Ուտտի համախուժենական մասշտաբի լայն դիսկուսիան կարող ե անհրաժեշտ համարվել միայն այն դեպքում, յեթե՝ ա) այդ անհրաժեշտու-

Թյունն ընդունում են մարդային կամ հան-
րապետական մասշտաբի առնվազն մի քանի
տեղական կուսակազմակերպություններ,
բ) յեթե Կենտկոմի ներսում բավականաչափ
հաստատուն մեծամասնություն չկա կուսակ-
ցական քաղաքականության կարևորագույն
հարցերի շուրջը, գ) յեթե, չնայած Կենտ-
կոմում վերոջ տեսակետի վրա կանգնած
հաստատուն մեծամասնության դոյության,
այնուամենայնիվ Կենտկոմն անհրաժեշտ և
համարում կուսակցության մեջ դիսկուսիոն
քննարկում կատարելու միջոցով ստուգել իր
քաղաքականության ճիշտ լինելը: Միմիայն
այս պայմանները կատարելու դեպքում կա-
րելի յե ապահովել կուսակցությունը՝ հա-
կալուսակցական տարրերի կողմից ներկու-
սակցական դեմոկրատիան չարարելուց,
միմիայն այդ պայմաններով կարելի յե
վստահ լինել, վեր ներկուսակցական
դեմոկրատիան ողուտ կրերի գործին և
չի ողտադործվի ի վնաս կուսակցության ու
բանվոր դասակարգի:

58՝ Կուսակցության միասնության պահ-

պանումը, անողորմ կռիվը Ֆրակցիոն պայ-
քարի ու պառակտման ամենաչնչին փորձերի
դեմ, կուսակցական ու խորհրդային խստա-
դույն կարգապահությունը հանդիսանում են
կուսակցության բոլոր անդամների, բոլոր
կուսակցական կազմակերպությունների ա-
ռաջնագույն պարտականությունը:

Կուսակցության մեջ և ամբողջ խորհրդա-
յին աշխատանքում խիստ կարգապահու-
թյուն կիրառելու և ամեն տեսակ Ֆրակցիո-
նականության վերացումով առավելագույն
միասնության հասնելու համար ՀամԿ(բ)Կ
Կենտկոմն իրավունք ունի՝ կարգապահու-
թյունը խախտելու կամ թե Ֆրակցիոնա-
կանությունը վերստեղծելու կամ թույլ տա-
լու դեպքում՝ կիրառել կուսակցական տույ-
ժի բոլոր միջոցները, ընդհուպ մինչև կու-
սակցությունից վտարելը, իսկ Կենտկոմի
անդամների նկատմամբ՝ թեկնածուների
չարքը փոխադրելը և վերպես ծայրահեղ
միջոց՝ կուսակցությունից վտարելը: Կենտ-
կոմի անդամների, Կենտկոմի անդամու-
թյան թեկնածուների և Կուսակցական վերահսկու-

դուժյան Հանձնաժողովի անդամների նկատմամբ այդպիսի ծայրահեղ միջոց կիրառելու պարամանը պետք է լինի Կենտկոմի պլենումի դումարումը, վորին հրավիրվում են Կենտկոմի անդամության բոլոր թեկնածուները և Կուսակցական Վերահսկողության Հանձնաժողովի բոլոր անդամները: Յեթե Կուսակցության ամենապատասխանատու ղեկավարների այդպիսի ընդհանուր ժողովը ձայների յերկու յերրորդով անհրաժեշտ կդառնի Կենտկոմի կամ Կուսակցական Վերահսկողության Հանձնաժողովի անդամներին փոխադրել թեկնածուների շարքը կամ վտարել Կուսակցությունից, ապա այդ միջոցը պետք է իրադրծվի անհասպաղ:

59. Կուսակցական և խորհրդային կենտրոնների վորոշումները պետք է կատարվեն արագ ու ճշտիվ: Բարձրագույն կազմակերպությունների վորոշումները չկատարելու և Կուսակցության հասարակական կարծիքով հանցավոր ճանաչված այլ զանցանքների հետևանքը կլինի—կազմակերպության համար՝ պարսավանք և ընդհանուր վերահաշ-

վառում (կազմակերպության ցրումը), կուսակցության առանձին անդամների համար՝ պարսավանքի այս կամ այն ձևը (ի տես դեռ, նկատողություն անել և այլն), հրապարակային պարսավանք, ժամանակավորապես հեռացնել պատասխանատու կուսակցական և խորհրդային աշխատանքից, վտարել Կուսակցությունից, վտարել կուսակցությունից՝ հաղորդելով զանցանքի մասին վարչական և դատական իշխանություններին:

60. Կուսակցության այն անդամները, վորոնք հրաժարվում են Կուսակցական Վերահսկողության Հանձնաժողովի հարցերին ճշտորեն պատասխանելուց, պետք է անհապաղ վտարվեն կուսակցությունից:

XII. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՍԻՋՈՅՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

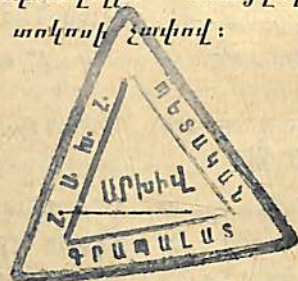
61. Կուսակցության և նրա կազմակերպությունների դրամական միջոցները դրանում են անդամավճարներից, կուսակ-

ցության ձեռնարկություններէ յեկամուտներէց և ալ մուծումներէց :

62. Կուսակցության անդամներէ և թեկնածուներէ համար սահմանվում են սոստեկան անդամավճարներ, հետեյալ չափով .

Մինչեւ 100 ռ. աշխատ. ստացողն.	վճարում են—	ռ. 20 կ.
101-ից 150 » » » » »		60 »
151-ից 200 » » » » »		1 ռ.— »
201-ից 250 » » » » »		1 ռ. 50 »
251-ից 300 » » » » »		2 ռ.— »
300-ից բարձր մինչեւ 500 ռ. » » » » »		վասակի 2 ⁰ / ₀
500-ից » » » » »		3 ⁰ / ₀

63. Մուտքի վճարները դանձվում են թեկնածու ընդունվելիս՝ ստացվող աշխատաւարձի 2 տոկոսի չափով :

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

	52
Հասարակչության կողմից	3
Համամիութենական կոմունիստական կուսակցության (բոլշեվիկների) ծրագիրը	
Ներածութիւն	7
Ընդհանուր քաղաքական բնագավառում	22
Ազգային հարաբերութիւններէ բնագավառում	34
Ռազմական բնագավառում	36
Դատական բնագավառում	40
Ժողովրդական լուսավորության բնագավառում	43
Կրօնական հարաբերութիւններէ բնագավառում	47
Տնտեսական բնագավառում	49
Գյուղատնտեսության բնագավառում	54
Բաշխման բնագավառում	63
Փողոյին և բանկային գործի բնագավառում	67
Ֆինանսներէ բնագավառում	70
Բնակարանային հարցի բնագավառում	71
Աշխատանքի սլաշապահության և սոցիալական ապահովության բնագավառում	72
Համի(ք)ի ծրագ. և կանոն.— 5	

Ժողովրդական առողջապահության բնագավա- ռում	62
Համամրութեան կոմունիստական (բոլշևիկների) կուսակցության կանոնադրությունը Ներածություն	78
I. Կուսակցության անդամների և նրանց պարտականությունների մասին	83
II. Կուսակցության անդամության թեկնա- ծունների մասին	84
III. Համակրողների խմբակների մասին	93
IV. Կուսակցության կազմակերպական կա- ռուցվածքի մասին	94
V. Կուսակցության կենտրոնական կազմա- կերպությունների մասին	96
VI. Կուսակցության յերկրային—մարզա- յին—հանրապետական կազմակերպու- թյունների մասին	101
VII. Կուսակցության քաղաքային ու շրջա- նային (գյուղական ու քաղաքային) կազմակերպությունների մասին	108
VIII. Կուսակցության սկզբնական կազմակեր- պությունների մասին	112
IX. Կարմիր բանակի կուսակազմակերպու- թյունների մասին	115
X. Արտակուսակցական կազմակերպու- թյունների կուսակցական խմբերի մասին	119
	121

XI. Ներկուսակցական դեմոկրատիայի և կուսակցական կարգապահության մասին	122
XII. Կուսակցության դրամական միջոցների մասին	127

Տեխն. խմբ. Տ. Խաչվանքյան,
սրբագրիչ Ա. Տ.-Մկրտչյան,
կոնտրոլ սրբ. Լ. Աբովյան

Գլավլիտի լիազոր № 1055, պատվեր № 101,
տիրոժ 40-000, ինդեքս II-46

Հանձնված է արտադրություն 8 / III 1936 թ.
ստորագրված է տպագրություն 23 / III 1936 թ.

Գինը 70 Կ.

Հայկական հանրապետության, Յերեվանի քաղաքում, Մարտի 27

29 MAR 1936

225 - 30 -

9110 70 4.

492

4682

**ПРОГРАММА И УСТАВ
ВКН(6)**

Армпартиздат, Ереван, 1936